

Research Paper

Analyzing the effects of the corona crisis in urban and rural areas of Mazandaran province and providing solutions to deal with future crises

Taher Azizi-Khalkheili¹, *Mostafa Mohseni Kiasari², Fatemeh Razzaghi Borkhani³, Masoud Yazdanpanah⁴, Ali Azimzadeh⁵

1. Associate Professor, Department of Agricultural extension and education, Sari Agricultural Sciences & Natural Resources University, Mazandaran, Iran.
2. Assistant Professor, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Agricultural extension and education, Sari Agricultural Sciences & Natural Resources University, Mazandaran, Iran.
4. Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran.
5. PhD in Entrepreneurship Management - New Business, Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran.

Use your device to scan and read the article online

Citation: Azizi-Khalkheili, T., Mohseni Kiasari, M., Razzaghi Borkhani, F., Yazdanpanah, M., Azimzadeh, A. (2025). [Analyzing the effects of the corona crisis in urban and rural areas of Mazandaran province and providing solutions to deal with future crises (Persian)]. *Journal Strategic Studies of Public Policy*, 15(56), 156-188. <https://doi.org/10.22034/sspp.2024.2009132.3468>

<https://doi.org/10.22034/sspp.2024.2009132.3468>

Received: 12 Aug 2024

Accepted: 27 Nov 2024

Available Online: 21 Dec 2025

Keywords:

Corona epidemic, Epidemic crises, Impact analysis, Mazandaran province

ABSTRACT

As a global challenge in the 21st century, the COVID-19 pandemic has had numerous economic, social, cultural and environmental consequences on different countries around the world. Mazandaran province was one of the first provinces where the corona virus spread. This research has investigated the effects of the spread of the corona epidemic on the rural and urban communities of Mazandaran in the year 2021 using a quantitative method, a survey technique, and a questionnaire tool, in order to identify the upcoming challenges and solutions to mitigate them and introduce strategies for future crises. Based on the results of the research, the consequences of the corona epidemic, obstacles and solutions were categorized and prioritized in three economic, social and cultural sectors. According to the findings, there is no significant difference in the understanding of the respondents living in the city and the village about the cultural, economic and social effects of Corona. People living in the city faced more economic obstacles to adapt to Corona. In terms of the use of information sources, there was a significant difference between the respondents living in the city and the village. Presenting solutions from the experience of the Corona crisis in this research can play an effective role in strategic planning with a forward-looking perspective for managing epidemic risks and crises in the city and the rural area.

* Corresponding Author:

Mostafa Mohseni Kiasari

Address: Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran.

E-mail: mo.mohseni@umz.ac.ir

مقاله پژوهشی

تحلیل اثرات بحران کووید-۱۹ در بخش شهری و روستایی استان مازندران و ارائه راهکارهایی برای مقابله با بحران‌های آینده

طاہر عزیزی‌خالخیلی^۱،*، مصطفی محسنی‌کیاسری^۲، فاطمه رزاقی‌بورخانی^۳، مسعود یزدان‌پناه^۴، علی عظیم‌زاده^۵

۱. دانشیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، مازندران، ایران.
۲. استادیار، گروه مدیریت صنعتی، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، مازندران، ایران.
۳. استادیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، مازندران، ایران.
۴. استاده، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، خوزستان، ایران.
۵. دکتری مدیریت کارآفرینی-کسب و کار جدید، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران.

چکیده

همه‌گیری کووید-۱۹ به‌عنوان چالشی جهانی در قرن بیست و یکم، پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی متعددی بر کشورهای مختلف در سطح دنیا داشته است. استان مازندران جزء اولین استان‌هایی بود که کووید-۱۹ در آن شیوع پیدا کرد. پژوهش حاضر به‌روش کمی و با استفاده از فن پیمایش و ابزار پرسشنامه به بررسی اثرات شیوع همه‌گیری کووید-۱۹ بر جوامع روستایی و شهری مازندران در سال ۱۴۰۰ پرداخته است تا بر این مینا چالش‌های پیش رو و راهکارهای تخفیف این اثرات را شناسایی و راهبردهایی برای بحران‌های آتی معرفی نماید. بر مبنای نتایج تحقیق، پیامدهای شیوع همه‌گیری کووید-۱۹، موانع و راهکارها در سه بخش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دسته‌بندی و اولویت‌بندی گردید. مطابق یافته‌ها درک پاسخگویان ساکن شهر و روستا از اثرات فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی کووید-۱۹ با هم اختلاف معناداری ندارد. افراد ساکن شهر با موانع اقتصادی بیشتری برای سازگاری با کووید-۱۹ مواجه بودند. از نظر میزان استفاده از منابع اطلاعاتی تفاوت معنی‌داری بین پاسخگویان ساکن شهر و روستا وجود داشت. ارائه راهکارهای حاصل از تجربه بحران کووید-۱۹ در این تحقیق می‌تواند نقش مؤثری در برنامه‌ریزی راهبردی با دیدگاه آینده‌نگر برای مدیریت مخاطرات و بحران‌های آتی در شهر و روستا داشته‌باشد.

تاریخ دریافت: ۲۲ مرداد ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۰۷ آذر ۱۴۰۲

تاریخ انتشار: ۳۰ آذر ۱۴۰۴

کلیدواژه‌ها:

همه‌گیری کووید-۱۹، بحران‌های آتی، تحلیل اثرات، استان مازندران

* نویسنده مسئول:

مصطفی محسنی‌کیاسری

نشانی: گروه مدیریت صنعتی، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، مازندران، ایران.

رایانامه: mo.mohseni@umz.ac.ir

مقدمه

بیشتر بر روی همه‌گیرشناسی (پودل^۸ و دیگران، ۲۰۲۰)، علل، علائم بالینی، تشخیص، پیشگیری و کنترل ویروس (شیهان^۹، سیمز^{۱۰} و لیست^{۱۱}، ۲۰۲۰؛ پودل و دیگران، ۲۰۲۰: ۱) تمرکز داشته است. مطالعاتی نیز در مورد اثرات همه‌گیری کووید-۱۹ بر صنعت گردشگری (مالزیزی^{۱۲} و بیرسل^{۱۳}، ۲۰۲۰؛ نیپال^{۱۴}، ۲۰۲۰: ۶۴۶؛ جی هه^{۱۵} و دیگران، ۲۰۲۰)، کشاورزان خصوصاً خرده‌پا و خرده‌مالک (اماچ لانگا^{۱۶} و ان‌دی‌اچ‌لو^{۱۷} و، ۲۰۲۰؛ هوکو^{۱۸} و دیگران، ۲۰۲۱) انجام شده‌است.

بحران همه‌گیری کووید-۱۹ پیش از هر چیز تهدیدی جدی برای سلامت عمومی شناخته می‌شد، اما رفته رفته تبدیل به یک تهدید اقتصادی جهانی شد (منتی، ۱۳۹۹: ۱۷۹). بحران کووید-۱۹ نه‌تنها دارای تأثیرات اجتماعی بوده و سلامت عمومی را تحت تأثیر قرار داده بلکه از نظر اقتصادی و بازار کار نیز به شدت جهان را تحت تأثیر قرار داده است (گانداساری^{۱۹} و دووایدیناواتی^{۲۰}، ۲۰۲۰؛ میشر^{۲۱} و دیگران، ۲۰۲۰).

ایران نیز مانند بسیاری از کشورها درگیر در نتیجه پیامدهای اقتصادی کووید-۱۹ با ناپایمانی بالا در اقتصاد از لحاظ کاهش تقاضا برای صادرات محصولات و تجارت جهانی، کاهش درآمد خانوار و کاهش برخی

بیماری کووید-۱۹ در اواخر دسامبر سال ۲۰۱۹ در شهر ووهان چین پدیدار شد (چهرور^۱ و دیگران، ۲۰۲۰) و به سرعت به سایر مناطق چین و سطح جهان گسترش یافت (ژیانگ^۲ و دیگران، ۲۰۲۰: ۲۰۲۸). پس از رصد این بیماری در چندین کشور دیگر (اسپینا^۳ و دیگران، ۲۰۲۰: ۴۹)، سازمان بهداشت جهانی شیوع این بیماری را یک همه‌گیری (پاندمی) جهانی اعلام کرد (دبلیو اچ او^۴، ۲۰۲۰). قبل از تولید واکسن‌های پیشگیری از کووید-۱۹، یکی از راه‌های کنترل و جلوگیری از شیوع این بیماری ماندن در خانه، دوری از تعاملات فیزیکی روزانه و قرنطینه خانگی بود (هو^۵ و دیگران، ۲۰۲۰: ۸۴۱). بحران کووید-۱۹ یک آزمون برای هوش جمعی، سازگاری، انعطاف‌پذیری و همکاری انسان‌هاست. هر چند سوابق در تاریخ بشریت نشان داده که بحران‌های بزرگ مثل کووید-۱۹ اغلب فرصت‌های بزرگی برای اختراعات جدید فناورانه یا نهادی برای پیشرفت جامعه و رفاه بشری فراهم آورده‌است (هو^۶، ۲۰۲۰: ۸۴۲).

همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ به‌عنوان یک بیماری نوپدید دارای ماهیتی پیچیده و چندگانه بوده و تاکنون پیامدهایی فراگیر در جوامع مختلف داشته است (کیکبوش^۷ و دیگران، ۲۰۲۰). مطالعات مربوط به تأثیرات کووید-۱۹ بر کشاورزی، امنیت غذایی و معیشت اقشار آسیب‌پذیر (کشاورزان) در حال تکامل است. بررسی‌ها نشان می‌دهد مطالعات موجود

8. Poudel
9. Sheahan
10. Sims
11. Leist
12. Malazizi
13. Birsell
14. Nepal
15. Jie He
16. Mhlanga
17. Ndhlovu
18. Hoque
19. Gandasari
20. Dwidienawati
21. Mishra

1. Chahrouh
2. Xiang
3. Spina
4. WHO
5. Hou
6. Hu
7. Kickbusch

راهکارهای حاصل از تجربه بحران کووید-۱۹ در این تحقیق نقش مهمی در آینده‌نگاری و برنامه‌ریزی راهبردی در کاهش مخاطرات و بحران‌های اپیدمی در شهر و روستا خواهد داشت. در صورت وقوع بحران‌های همه‌گیری مشابه در آینده نیز این استان با توجه به شرایط اقلیمی و مسافرپذیری، نسبت به سایر استان‌ها پتانسیل بیشتری برای درگیر شدن با بحران دارد. همچنین مرور پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که در ارتباط با اثرات و پیامدهای اپیدمی کووید-۱۹ در جامعه روستایی و شهری و مقایسه آن پژوهشی انجام شده است

لذا با توجه به اینکه تحقیقی در کشور به‌خصوص در استان مازندران انجام نشده است که به‌صورت جامع اثرات مختلف فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی این بحران و درس‌های که می‌توان از این بحران برای مدیریت بحران‌های مشابه در آینده گرفت را مورد بررسی قرار دهد، این تحقیق با هدف تحلیل اثرات بحران کووید-۱۹ در مناطق شهری و روستایی استان مازندران و ارائه راهکارهایی برای مقابله با بحران‌های آینده طراحی و اجرا شد.

پیشینه تحقیق

در پیشینه تحقیق طبقه‌بندی تحقیقات انجام شده توسط محققان مختلف در سه بخش اثرات، مشکلات و راهکارهای سازگاری با کووید-۱۹ در جوامع انجام شده است:

اثرات و پیامدهای کووید-۱۹ بر جوامع

اثرات اجتماعی کووید-۱۹

تنگ^{۲۲} و لی^{۲۳} (۲۰۲۲) در مطالعه اجتماعی

کالاها و خدمات (حمل‌ونقل، رستوران و هتلداری، پوشاک و...) رو به رو شد (کمالی دهکردی، عبدالمهدی و غیشاوی، ۱۳۹۹: ۱۰۸). مسائلی و دیگران (۱۴۰۰) با بررسی طرح آمارگیری نیروی کار سال ۱۳۹۸ و جدول داده-ستانده داده‌های سال ۱۳۹۰ دریافتند که ورودی گردشگر خارجی به کشور ایران در شش ماهه ابتدای سال ۱۳۹۹ قریب به ۹۶ درصد کاهش یافت. بذرافشان (۱۴۰۱) با بررسی افشای آثار مالی کووید-۱۹ و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دریافت که افشای شیوع کووید-۱۹ ارتباط منفی و معناداری با فروش، سود عملیاتی و سود خالص آتی و ارتباط مثبت و معناداری با جریان نقد عملیاتی آتی داشته است.

استان مازندران از نخستین استان‌هایی بود که تحت‌تأثیر شیوع کووید-۱۹ قرار گرفت. مازندران یکی از استان‌های مهم گردشگرپذیر است که در محور مواصلاتی استان‌های بزرگ و زیارتی و نیز پایتخت قرار گرفته است در نتیجه در طول دوران این بیماری بیشتر در وضعیت بحران و قرمز بوده است. بنابراین، علت انتخاب استان مازندران گردشگرپذیر بودن آن و مستعد بودن برای درگیری با بحران‌های مشابه است. مطابق نتایج آماری از ۳ اسفند ۱۳۹۸ تا اواخر مهر ۱۳۹۹ پراکندگی زمانی و مکانی مبتلایان و ویروس کووید-۱۹ در استان مازندران ۵۷/۳۵ درصد و پراکندگی فوت‌شدگان ۶۱/۲ درصد بود (عیسی‌زاده و دیگران، ۱۴۰۰: ۹۸).

از آنجاییکه شیوع و گسترش بیماری کووید-۱۹ با اختلالات بزرگی در زنجیره تأمین کشاورزی و امنیت غذایی کشور همراه بوده است و همچنین نقش غیر قابل‌انکار استان مازندران در تأمین این امنیت این موضوع به‌عنوان یک موضوع ملی برای کشور به حساب می‌آید. نتایج بررسی اثرات و ارائه

22. Tang

23. Li

قرنطینه کووید-۱۹ بر اساس گزارش های درج شده در خبرگزاری های مختلف آمار اختلاف بین زوجین افزایش یافته است. مناردو^{۲۵} و دیگران (۲۰۲۳) در اثرات قرنطینه ناشی از کووید-۱۹ بر سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی در ایتالیا نشان دادند که افراد با سرمایه های فرهنگی و اجتماعی بالا از فرصتی که محدودیت های کووید-۱۹ به آنها داده شده است، استفاده کرده اند تا علائق فرهنگی خود را پرورش دهند.

اثرات اقتصادی کووید-۱۹

بیماری های واگیردار هم تأثیر مستقیم و هم تأثیر غیرمستقیم بر معیشت افراد دارند. تأثیرات مستقیم شامل به خطر افتادن سلامت و از بین رفتن جان افراد است که منجر به از بین رفتن جزئی و کامل معیشت مردم می شود. بیماری های واگیردار، به طور غیرمستقیم منجر به از دست دادن درآمدها از طریق عملکرد ضعیف معیشت و همچنین تغییر منابعی می شود که می توانست به جای اینکه برای درمان این بیماری ها استفاده شود برای بهبود وضعیت معیشت مورد استفاده قرار گیرد (امفنده، ۲۰۱۶).

مطابق تحقیق محمدی، اسدپوریان و قائنی سابق (۱۴۰۱) اثرات شیوع کووید-۱۹ بر وضعیت اقتصادی روستاییان شهرستان نهبندان بیشتر شامل افزایش هزینه ها در بخش کشاورزی است که با کاهش درآمد کشاورزی و حتی غیرکشاورزی و افزایش هزینه ها و مخارج زندگی منجر به بیکاری و کاهش رفاه و معیشت خانوارهای روستایی شده است. دادورخانی و موسوی (۱۴۰۱) در تحلیل پیامدهای همه گیری کووید-۱۹ بر اقتصاد روستایی نشان دادند که افزایش هزینه های کووید-۱۹ و کاهش تولید و عرضه داخلی و خارجی باعث تورم اقتصادی

اجتماعی کووید-۱۹ بر روی مهاجران روستایی در چین نشان دادند که تصمیم های مقابله با مراحل مختلف چرخه زندگی، به دلیل تغییرات سرمایه انسانی، بار، نقشی در خانواده و یافتن کارکردهای متفاوت است. حسین زاده و دیگران (۲۰۲۲) در پیامدهای اجتماعی همه گیری کووید-۱۹ نشان داد که بحران همه گیری کووید-۱۹ باعث نآرامی های تأثیر در جامعه و تغییرات بی سابقه در سبک زندگی، کار و فعالیت اجتماعی شده است. انگ اجتماعی همچنین نتیجه و پیامدهای منفی بیماری های واگیردار است که به طور غیرمستقیم بر معیشت افراد تأثیر گذار می گذارند. انگ اجتماعی به این معنی که، افراد به دلیل بیماری، از نظر اجتماعی به حاشیه رانده می شوند. به طوری که برای افراد و راه های افراد معاش آن ها می گذارند (امفنده، ۲۰۱۶).

اثرات فرهنگی کووید-۱۹

در حوزه انجام فعالیت های فرهنگی، فعالیت های مبتنی بر روابط خارج از خانه با محدودیت های جدی مواجه شده و در مقابل تعامل و گپ و گفت با اعضای خانواده، به عنوان یک فرصت در کانون توجه قرار گرفته است و الگوی مصرف مجازی با بروز قابلیت های بسیار، جایگاه ویژه ای در سید مصرف فرهنگی یافته است (اسکندریان، ۱۳۹۹: ۶۵). تاجبخش (۱۳۹۹) با واکاوی سبک زندگی در عصر پسا کووید-۱۹، بیان داشته که ویروس کووید-۱۹ علی رغم هزینه هایی که شیوع آن بر جامعه تحمیل نموده، فرصتی مناسب برای بازنگری و بازاندیشی در سبک زندگی را فراهم نموده و سبک زندگی را در جامعه با تحولات عظیم مواجه ساخته است.

اکبری و حاتمی (۱۴۰۰) بیان داشتند که در دوران

25. Menardo

24. Mphande

بالتر و رشدهای اقتصادی پایین‌تر شده‌است.

مشکلات و چالش‌های مقابله با کووید-۱۹

اماچ لانگا و ان‌دی‌اچ‌لو (۲۰۲۰) در بررسی پیامدهای اجتماعی-اقتصادی کووید-۱۹ برای معیشت افراد خرده‌پا در زیمباوه به این نتیجه رسیدند که کشاورزان خرده‌پا آسیب‌پذیرترین گروه در مواجهه با کووید-۱۹ هستند. با وجود اقدامات پیشگیرانه، اغلب مردم و به‌ویژه افرادی که در مناطق پر خطر مانند مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند به شدت تحت تأثیر این بیماری قرار گرفته‌اند (امفنده، ۲۰۱۶). یکی از علل آسیب‌پذیری جوامع روستایی این است که اکثر روستاییان فاقد منابعی مانند آب تمیز، مراکز بهداشتی و درمانی و امکانات حمل‌ونقل و ارتباطی هستند که به‌راحتی در مناطق شهری در دسترس است و کمبود این منابع جمعیت را در معرض خطر گسترش بیماری‌ها قرار داده است (هارتلی^{۲۶}، ۲۰۰۴: ۱۶۷۵).

بنابر گزارشات بین‌المللی، کشاورزان و روستاییان در برابر شوک‌ها از جمله تأثیرات بیماری‌های همه‌گیر کووید-۱۹ آسیب‌پذیرتر بوده‌اند (آی‌اف‌ای‌دی^{۲۷}، ۲۰۲۰). در زمان شیوع کووید-۱۹، بسیاری از کشاورزان به‌خاطر محدودیت‌های حمل و نقل برای خرید و فروش محصولات خود دچار مشکل شدند (فاو^{۲۸}، ۲۰۲۰). فصلی بودن تولید محصولات کشاورزی بر چالش گسترش پوشش حمایت اجتماعی از کارگران کشاورزی که در بسیاری از کشورها به‌طور سنتی از قوانین ملی حمایت از کار مانند تعیین حداقل دستمزد، حداکثر ساعت کاری، مرخصی برای بیماری و غیره محروم هستند،

افزوده‌است (آی‌ال‌او^{۲۹}، ۲۰۲۰).

مطالعه بوتون^{۳۰} و دیگران (۲۰۲۰) در میانمار در جنوب شرقی آسیا نشان داده است که اختلالات شیوع کووید-۱۹ روی دسترسی به نیروی کار (تأمین) و توانایی خانواده‌های کشاورز برای استخدام نیروی کار (تقاضا) تأثیر می‌گذارد. هوکو و دیگران (۲۰۲۱) در مطالعه خود روی ماهیگیران خردساحلی بنگلادش نشان دادند پاندمی کووید-۱۹ باعث کاهش تقاضای مصرف‌کنندگان، کاهش قیمت ماهی و ایجاد مشکلاتی در حمل‌ونقل ماهی به‌خاطر محدودیت‌های رفت‌وآمد در طول تعطیلات کووید-۱۹ بی بود.

دی‌هاوان^{۳۱} (۲۰۲۰) با بررسی آموزش آنلاین در زمان بحران پاندمی کووید-۱۹ در هند، نشان داد توزیع نامناسب زیرساخت‌های ICT، کیفیت آموزش، بی‌سوادی دیجیتال، هزینه و محدودیت‌های فناوری از جمله چالش‌های آموزش آنلاین در هند بودند.

زکر^{۳۲} و دیگران (۲۰۲۱) چالش‌هایی را در اجرای اقدامات بهداشت عمومی مرتبط کووید-۱۹ در پاکستان نشان داد که فرهنگ انکار در مردم یک چالش مهم در اجرای اقدامات پیشگیرانه بهداشت عمومی بود. از طرفی مطابق تحقیق قدری^{۳۳} و دیگران (۲۰۲۳) فرهنگ عمومی استان پنجاب پاکستان به طرق مختلف بر گسترش کووید-۱۹ تأثیر گذاشته‌است. استان پنجاب از نظر فرهنگی غنی است و یک سنت جمعی از جشن‌ها و عبادات مذهبی ایجاد می‌کند که احوالپرسی مانند دست دادن و در آغوش گرفتن در این رویدادها رایج است و فاصله‌گذاری اجتماعی را نقض می‌کند.

29. ILO

30. Boughton

31. Dhavan

32. Zakar

33. Qadri

26. Hartley

27. IFAD

28. FAO

راهکارهای سازگاری با بحران کووید-۱۹

گردشگری در دوران کووید-۱۹، راهبردهای از جمله اهمیت زنجیره تأمین گردشگری با متنوع‌سازی فعالیت‌های وابسته به گردشگری، توجه به رویکردهای نوآورانه برای گردشگری غذایی سالم با نقش فزاینده ترجیحات مصرف‌کننده و گردشگران، به کارگیری فناوری‌های نوین در گردشگری سبز، توسعه خدمات گردشگری الکترونیکی را پیشنهاد شده است.

این بحران بر سیستم‌های آموزشی در تمامی کشورهای جهان از جمله ایران تأثیر گذاشته و منجر به تعطیلی مقطعی دوره‌های حضوری در مدارس و دانشگاه‌ها شد. بسیاری از دانشگاه‌ها به جای لغو برنامه آموزشی خود، اساتید را نسبت به ارائه مطالب آموزشی و ارزیابی یادگیری از طریق آموزش از راه دور و آموزش‌های آنلاین ترغیب نمودند (احمدی، شهبازی و حیدری، ۲۰۲۰).

مطابق تحقیق آبیلا^{۳۷} و دیگران (۲۰۲۴) در زمینه همه‌گیری کووید-۱۹، استراتژی‌های شرکتی پنج شرکت بزرگ کشاورزی قزاقستان نشان می‌دهد که تلاش‌ها برای انطباق استراتژی‌های شرکتی با الزامات کووید-۱۹ با هدف متعادل کردن و احیای فعالیت اقتصادی شرکت‌های کشاورزی است. این کار مستلزم استراتژی‌هایی برای کاهش هزینه‌های ثانویه، سرمایه‌گذاری در مناطق با رشد بالا، زنجیره‌های تأمین خرد و تحول سیستم مدیریت است.

امینی‌هرندی و عسگرپور (۱۳۹۹) باخت استراتژیک را به‌عنوان یکی از راهکارهای مقابله با بحران کووید-۱۹ مطرح کردند. این استراتژی در واقع نوعی تسلیم شدن یا عقب نشینی نبوده بلکه نوعی تصمیم استراتژیک و هوشمندانه در جهت حفظ منافع حداکثری و همچنین استفاده به‌موقع و به‌جا از انعطاف و اقتدار است.

37. Abilda

اقدامات مربوط به جلوگیری از گسترش کووید-۱۹ در بخش روستایی و کشاورزی شامل محدودیت‌ها و قرنطینه‌ها، تأثیر عمده‌ای بر معیشت کشاورزی داشت. اقدامات محدودیت‌های فاصله‌ای به‌ویژه برای فقیرترین و آسیب‌پذیرترین روستاها که در مشاغل فعال‌اند که از راه دور انجام‌پذیر نیستند، تأثیرگذار بود. این امر به‌ویژه در مورد کشاورزان، دامداران، ماهیگیران و جنگلداران صادق است (فاو، ۲۰۲۰a). تیمپکا^{۳۴} (۲۰۲۰) در تحقیق خود با عنوان «ورزش و کووید-۱۹، با راهبرد اساسی در خروج از بحران» بیان کرد که برای برخی کشورها مانند دولت سوئد به‌منظور حمایت از اماکن ورزشی آسیب‌دیده وام‌هایی را در اختیار بخش‌های آسیب‌دیده قرار داده‌اند. همچنین، سازمان‌های غیردولتی به‌طور داوطلبانه حمایت‌ها و کمک‌هایی داشته‌اند. برت^{۳۵} و دیگران (۲۰۲۰) در تحقیق خود تحت‌عنوان «کووید-۱۹ و توصیه‌هایی برای ورزشکاران حرفه‌ای» برای هماهنگی با شرایط کنونی فعالیت‌های ورزشی، رعایت پروتکل‌های بهداشتی و اهمیت نوآوری در فعالیت‌های ورزشی را بیان نموده‌اند.

دوان^{۳۶} و دیگران (۲۰۲۳) در بررسی استراتژی‌های مشاغل خانگی برای سازگاری و بهبودی از همه‌گیری کووید-۱۹ در ویتنام سه استراتژی اصلی تطبیق پروتکل‌های عملیاتی، اصلاح محصولات و خدمات ارائه شده و بازگرداندن اصالت تجربه اقامت در خانه را تبیین کردند.

مطابق تحقیق عزیززی و دیگران (۱۴۰۲) در راستای مدیریت کسب‌وکارهای روستایی وابسته به

34. Timpka

35. Brett

36. Doan

جدول ۱. جمع‌بندی پیشینه تحقیق مطابق چارچوب نظری

ابعاد کلی	شاخص	محققان / سال
اثرات و پیامدها	اثرات و پیامدهای اقتصادی	محمدی، اسدپوریان و قائنی سابق؛ ۱۴۰۱؛ دادورخانی و موسوی، ۱۴۰۱؛ OECD, ۲۰۲۰, IFAD.
	اثرات و پیامدهای اجتماعی	Mphande, ۲۰۱۶; Tang & Li, ۲۰۲۲; Hosseinzadeh et al, ۲۰۲۲.
	اثرات و پیامدهای فرهنگی	اسکندریان، ۱۳۹۹؛ تاج‌بخش، ۱۳۹۹؛ اکبری و حاتمی، ۱۴۰۰؛ Menardo et al, ۲۰۲۳.
چالش‌ها و محدودیت‌های سازگاری و مواجهه با کووید-۱۹	مشکلات و موانع اقتصادی	IFAD, ۲۰۲۰; FAO, Boughton et al, ۲۰۲۰b; Hoque et al, ۲۰۲۰, Dhavan, ۲۰۲۱, al.
	مشکلات و موانع اجتماعی	ILO, ۲۰۲۰; IFAD, ۲۰۲۰; Boughton et al, ۲۰۲۰; Hoque et al, ۲۰۲۰, Dhavan, ۲۰۲۱.
	مشکلات و موانع فرهنگی	Dhavan, ۲۰۲۰; Zakar et al, ۲۰۲۱; Qadri et al, ۲۰۲۳.
راهکارها	راهکارهای فرهنگی	عزیزی خالخیلی و دیگران (۱۴۰۲), Doan et al, ۲۰۲۳.
	راهکارهای اجتماعی	عزیزی خالخیلی و دیگران (۱۴۰۲), Doan et al, ۲۰۲۳; Abilda et al, ۲۰۲۴.
	راهکارهای اقتصادی	عزیزی خالخیلی و دیگران (۱۴۰۲), Timpka, ۲۰۲۰; Doan et al, ۲۰۲۳; Abilda et al, ۲۰۲۴.

منضبط برای برقراری انضباط اجتماعی و استفاده از فناوری‌های نوین) و (۲) سرمایه اجتماعی و میزان اعتماد افراد به یکدیگر و دولت (امکان ایجاد همکاری‌های گسترده میان افراد در سطح اجتماع محلی و میان دولت و مردم در سطح جامعه) قرار دارد (ایمانی جاجرمی، ۱۳۹۹). بنابراین، از لحاظ اجتماعی نقش مهم همکاری مردم و جوامع محلی و در واقع سرمایه انسانی غیرقابل‌انکار است. یکی از ابعاد مهم توجه به بعد مشارکت مردم و جوامع شهری و روستایی با توجه به ضرورت محلی محوری و جامعه

نیک‌رفتار (۱۴۰۰) برای حمایت از کسب و کارها در مواجهه با بحران‌های مثل کووید-۱۹ پیشنهاد می‌کند در فاز اول سیاست‌های کاهش یا بخشودگی مؤثر است در فاز دوم سیاست‌های حمایتی و در فاز سوم اقدامات تقویتی باید انجام شود.

به‌طور کلی، مطالعات نشان داده که موفقیت هر کشوری در مقابله با بحران کووید-۱۹ و پیامدهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی تحت‌تأثیر دو عامل مهم: (۱) ظرفیت حکمرانی نظام سیاسی هر کشور (با امکان تدوین و اجرای سیاست‌های دقیق و

فعال در جوامع شهری و روستایی شهرستان های مختلف استان بررسی شدند.

کل جمعیت شهری و روستایی استان مازندران ۳۲۸۳۵۸۲ نفر می باشد (سالنامه آماری استان مازندران، ۱۴۰۰) و تعداد نمونه مورد نیاز با استفاده از جدول تعیین حجم نمونه کرجسی و مورگان ۳۸۴ نفر برآورد شد. با توجه به محدودیت های کووید-۱۹ بی برای تکمیل پرسشنامه در زمان جمع آوری داده ها از پرسشنامه آنلاین استفاده شد و برای اینکه تعداد قابل قبول پرسشنامه تکمیل شده دریافت شود برای ۱۰۶۳ نفر لینک پرسشنامه در سطح استان ارسال شد و در مجموع ۴۰۸ پرسشنامه تکمیل گردید. روش نمونه گیری مورد استفاده، نمونه گیری تصادفی طبقه بندی شده بود. بدین صورت که تمام ۲۲ شهرستان استان مازندران به عنوان طبقات در نظر گرفته شدند و در هر شهرستان هم بخش شهری و روستایی به عنوان طبقات نمونه گیری در نظر گرفته شدند و برای طبقات مختلف پرسشنامه ارسال شد. سنجش روایی پرسشنامه به روش روایی صوری و با بهره گیری از نقطه نظرات پانل از اساتید و متخصصان جامعه شناسی، مدیریت، اقتصاد و کارآفرینی انجام شد و بر اساس نظرات آنها اصلاحات مورد نیاز در پرسشنامه انجام شد. به منظور سنجش پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از مقیاس ها تحقیق استفاده شد که ضرایب به دست آمده (بالای ۰/۷۴) نشان دهنده پایایی خوب ابزار تحقیق بود. با تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون تی، ماتریس همبستگی و رگرسیون) و با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهادها و راهکارهایی برای بهبود شرایط در استان و برای سازگاری با بحران های آینده ارائه شد.

محوری نقش مهمی از لحاظ تأثیرات مثبت در کنترل و بهبود وضعیت موجود کووید-۱۹ داشته است (واعظی، میرزائی و پورامینی، ۱۴۰۰: ۱۴۴).

با جمع بندی مبانی نظری و پیشینه تحقیق می توان بر اساس اهداف، چارچوب تحقیق را در سه بخش طبقه بندی نمود که به طور خلاصه در جدول ۱ ارائه شده است.

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و با رویکرد کمی است. از نظر شیوه گردآوری داده ها، توصیفی (غیر آزمایشی) است و از فن پیمایش و ابزار پرسشنامه استفاده شد. برای تحلیل روابط بین متغیرها از آزمون های با پایه همبستگی بهره گرفته شد. تحقیق در بازه زمانی دی تا بهمن ماه ۱۴۰۰ در استان مازندران انجام شد. برای تعیین ابعاد، متغیرها و گویه های مورد بررسی در تحقیق، پس از مرور مطالعات پیشین اعم از مقالات، گزارش های معتبر سازمانی، مرور مدل ها و چارچوب های مختلف از طریق نظرات و تجربیات سایر کشورها و مطالعات داخلی اثرات کووید-۱۹ در سه بعد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مورد بررسی قرار گرفت و با بهره گیری از نتایج مصاحبه های انجام شده با متخصصان، کارشناسان و مدیران سازمان های درگیر در بحران کووید-۱۹ از جمله استانداری، آموزش عالی، آموزش و پرورش، بانک ها، سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، سازمان جهاد کشاورزی و علوم پزشکی و خدمات بهداشتی لیستی از گویه ها و شاخص های مهم مربوط به تأثیرات اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کووید-۱۹ بر جوامع شهری و روستایی استخراج شد و در قالب پرسشنامه در سطح جامعه هدف یعنی نیروی انسانی

یافته‌ها

ویژگی‌های فردی و اقتصادی پاسخگویان

نتایج تحلیل توصیفی داده‌ها حاکی از آن است که از بین پاسخگویان تعداد ۱۷۲ نفر (۴۲/۲ درصد) مرد و ۲۲۸ (۵۵/۹) نفر زن بودند و ۸ نفر (۱/۹ درصد) به این سؤال پاسخ ندادند. پراکنش پاسخگویان از نظر محل سکونت نیز نشان داد که ۲۸۶ نفر (۷۰/۱ درصد) در سطح شهر و ۱۰۸ نفر (۲۶/۵ درصد) در روستا زندگی می‌کنند و ۱۴ نفر (۴/۳ درصد) نیز به این سؤال پاسخ ندادند. در بین پاسخگویان ۱۴۸ نفر (معادل ۳۶/۳ درصد) دارای مدرک لیسانس، ۱۰۲ نفر (معادل ۲۵ درصد) دیپلم، ۸۲ نفر (۲۰/۱ درصد) مدرک فوق لیسانس و ۲۶ نفر (۶/۴ درصد) فوق دیپلم و ۱۸ نفر (۴/۴ درصد) مدرک دکترا داشتند. میانگین سنی پاسخگویان ۲۷ سال و میانگین درآمدی افراد مورد مطالعه ۶/۵ میلیون تومان در ماه بود.

نتایج بررسی سابقه ابتلاء افراد مورد مطالعه به بیماری کووید-۱۹ (جدول ۲) نشان می‌دهد که حدود ۵۴ درصد (۲۲۱ نفر) از پاسخگویان سابقه

ابتلاء به بیماری کووید-۱۹ را داشتند. همچنین، ۶۹ درصد از پاسخگویان بیان کردند که اعضای خانواده آنها به بیماری کووید-۱۹ مبتلا شده‌اند. نزدیک به ۸۷ درصد پاسخگویان سابقه مرگ کووید-۱۹ بی در بین اقوام و خویشاوندان خود نداشته‌اند.

اثرات فرهنگی شیوع بیماری کووید-۱۹

در جدول (۳) اثرات فرهنگی کووید-۱۹ بر سطح جامعه در قالب ۱۹ گویه مورد سنجش قرار گرفته و این گویه‌ها بر اساس آماره‌های میانگین و انحراف معیار، اولویت‌بندی شده‌اند. همانطور که در جدول (۲) مشاهده می‌شود نتایج اولویت‌بندی اثرات فرهنگی کووید-۱۹ حاکی از آن است که مواردی همچون «رواج بیشتر استفاده از بازی‌های کامپیوتری در بین کودکان و نوجوانان» ($\bar{x}=4/17, sd=1/89$)، «ایجاد یا تقویت وسواس‌های بهداشتی» ($\bar{x}=4/03, sd=1/03$)، «افزایش فشارهای روحی و روانی به خاطر مشکلات اقتصادی ناشی از شیوع کووید-۱۹» ($\bar{x}=3/96, sd=1/03$)، «افزایش استرس و فشار روانی ابتلا به بیماری کووید-۱۹ یا ترس به ابتلا و مرگ عزیزان بر اثر کووید-۱۹» ($\bar{x}=3/95, sd=1/11$)، «کاهش امید به آینده در سطح خانوار به خصوص جوانان»

جدول ۲. سابقه ابتلاء خود و خانواده به بیماری کووید-۱۹

فراوانی		سابقه درگیری با بیماری کووید-۱۹
خیر	بله	
۱۱۸۳ (۴۴/۹ درصد)	۲۲۱ (۵۴/۲ درصد)	ابتلاء به کووید-۱۹
۱۲۰ (۲۹/۴)	۲۸۲ (۶۹/۱ درصد)	ابتلاء اعضای خانواده به کووید-۱۹
۳۵۸ (۸۷/۷ درصد)	۴۰ (۹/۸ درصد)	مرگ و میر اقوام و خویشاوندان به‌خاطر ابتلاء به کووید-۱۹

«تلگرام، واتساپ) و وبسایت‌ها» ($\bar{x}=4/10, sd=1/09$) ،
 «گسترش و توسعه شبکه حمل‌ونقل مبتنی بر فضای مجازی (اسنپ، ماکسیم، تپسی و...)»
 ($\bar{x}=3/95, sd=1$) ، «کاهش کیفیت یادگیری مطالب درسی توسط دانش آموزان و دانشجویان به‌خاطر عدم امکان حضور فیزیکی در مدارس و دانشگاه‌ها»
 ($\bar{x}=3/90, sd=1/19$) ، «حضور در گروه‌ها و کانال‌های مجازی در قالب شبکه‌های اجتماعی (واتساپ، تلگرام و اینستاگرام) و تبادلات اجتماعی در این بستر»
 ($\bar{x}=3/89, sd=1/98$) ، «گسترش و توسعه مشاغل الکترونیکی (خدماتی بانکی و توزیع مواد غذایی از راه دور)» ($\bar{x}=3/84, sd=1/06$) ، «کاهش تحرک و فعالیت‌های بدنی و در نتیجه افزایش وزن و چاقی»
 ($\bar{x}=3/81, sd=1/11$) به‌عنوان اثرات اجتماعی کووید-۱۹ بر جامعه در اولویت بالاتری قرار گرفتند. بنابراین، اثرات همه‌گیری کووید-۱۹ بر جامعه صرفاً محدود به پیامدهای اقتصادی نمی‌باشد و اثرات اجتماعی نیز با میانگین $3/69$ قابل توجه می‌باشد.

بر اساس گزارش‌ها و مصاحبه‌های انجام شده توسط مسئولان وقت، بیمارستان‌های مازندران به دلیل افزایش تعداد بیماران مبتلا به کووید-۱۹، در برخی از مقاطع، ظرفیت برخی از بیمارستان‌ها به بالای ۸۰ درصد یا بیشتر از ظرفیت خود رسید (تارنمای دانشگاه علوم پزشکی مازندران، تیر ۱۴۰۱).

اثرات اقتصادی شیوع کووید-۱۹

در جدول (۵) اثرات اقتصادی کووید-۱۹ بر سطح جامعه در قالب ۱۹ گویه مورد سنجش قرار گرفته و این گویه‌ها براساس میزان میانگین و انحراف معیار، اولویت‌بندی شده‌اند. همانطور که در جدول (۵) مشاهده می‌شود، نتایج اولویت‌بندی اثرات اقتصادی کووید-۱۹ حاکی از آن است که مواردی همچون «افزایش قیمت کالاهای مصرفی خانوار مثل خوراک

زنانه» ($\bar{x}=3/81, sd=1/11$) ، «افزایش مسئولیت و کار سنگین زنان در مراقبت از فرزندان و آموزش فرزندان در خانه به‌جای مدرسه» ($\bar{x}=3/81, sd=1/11$) ، «کاهش ورزش به‌صورت حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای به‌خاطر محدودیت‌های کووید-۱۹ بی» ($\bar{x}=3/61, sd=1/13$) به‌عنوان اثرات فرهنگی کووید-۱۹ بر جامعه در اولویت بالاتری قرار گرفتند. میانگین اثرات فرهنگی همه‌گیری کووید-۱۹ در سطح جامعه ($3/31$) نشان داد که این بیماری پیامدهای فرهنگی قابل توجهی بر خانوارهای ایرانی داشته و لزوم اتخاذ راهبردهای فرهنگی تقابلی با هدف کاهش این‌گونه اثرات ضروری احساس می‌شود.

بطور کلی می‌توان اینگونه بیان نمود عمده‌ترین شواهد برای اثرات فرهنگی حاکی از آن است که در این دوره محدودیت‌های اجتماعی و قرنطینه باعث کاهش تعاملات رو در رو و افزایش انزوای اجتماعی شد. مردم به برقراری ارتباط از طریق فناوری‌های دیجیتال روی آورده و به سمت مصرف بیشتر رسانه‌های دیجیتال و محتواهای آنلاین گرایش پیدا کردند. این موضوع تغییراتی در عادات فرهنگی و ترجیحات مخاطبان ایجاد کرد که شرح آن در جدول شماره ۲ ارائه شده است.

اثرات اجتماعی شیوع بیماری کووید-۱۹

در جدول (۴) اثرات اجتماعی کووید-۱۹ بر سطح جامعه در قالب ۱۹ گویه مورد سنجش قرار گرفته و این گویه‌ها براساس میزان میانگین و انحراف معیار، اولویت‌بندی شده‌اند. همانطور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود نتایج اولویت‌بندی اثرات اجتماعی کووید-۱۹ حاکی از آن است که مواردی همچون «فشار کاری زیاد بر پرسنل بیمارستان‌ها و خانه‌های بهداشت» ($\bar{x}=4/32, sd=1/92$) ، «گسترش و توسعه بازاریابی اینترنتی در قالب شبکه‌های اجتماعی

جدول ۳. اثرات فرهنگی کووید-۱۹

اولویت	انحراف معیار	میانگین	اثرات فرهنگی
۱	۰/۸۹	۴/۱۷	رواج بیشتر استفاده از بازی‌های کامپیوتری در بین کودکان و نوجوانان
۲	۱/۰۳	۴/۰۳	ایجاد یا تقویت وسوس‌های بهداشتی
۳	۱/۰۶	۳/۹۶	افزایش فشارهای روحی و روانی به‌خاطر مشکلات اقتصادی ناشی از شیوع کووید-۱۹
۴	۱/۱۰	۳/۹۵	افزایش استرس و فشار روانی ابتلا به بیماری کووید-۱۹ یا ترس به ابتلا و مرگ عزیزان بر اثر کووید-۱۹
۵	۱/۱۵	۳/۸۱	افزایش مسئولیت و کار سنگین زنان در مراقبت از فرزندان و آموزش فرزندان در خانه به‌جای مدرسه
۵	۱/۱۰	۳/۸۱	کاهش امید به آینده در سطح خانوار به‌خصوص جوانان
۶	۱/۱۳	۳/۶۱	کاهش ورزش به‌صورت حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای به‌خاطر محدودیت‌های کووید-۱۹ بی
۷	۱/۲۵	۳/۵۴	کاهش دید و بازدید از اقوام و خویشاوندان و حضور در مجالس عروسی و ختم اموات
۸	۱/۱۴	۳/۵۳	آسیب‌پذیری بیشتر از محتوای شبکه‌های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام) به‌خاطر فرصت بیشتر جهت گشت و گذار مجازی در این شبکه‌ها
۹	۱/۴۵	۳/۵۲	عدم امکان مراجعه و بازدید از اماکن فرهنگی و هنری نظیر سینما، تئاتر، موزه‌ها و غیره
۱۰	۱	۳/۲۹	افزایش روحیه همیاری اجتماعی و کمک به محرومین جهت عبور از بحران کووید-۱۹
۱۱	۱/۱۷	۳/۲۶	افزایش حضور در خانه و گپ و گفت و صمیمیت بیشتر با اعضای خانواده
۱۲	۱/۱۳	۳/۲۴	تقویت ارتباط بین انسان‌ها و خداوند و استغاثه و دعا برای رفع بلای کووید-۱۹
۱۳	۱/۲۰	۳/۱۷	افزایش بزه و جرم توسط سارقان و قاچاقچیان در سطح جامعه
۱۴	۱/۴۶	۳/۱۴	کاهش امکان بازدید از اماکن مذهبی و حضور در مراسم دینی مذهبی مثل نماز جمعه، ایام فاطمیه، مراسم ادعیه
۱۵	۱/۳۲	۲/۹۱	افزایش افسردگی و خودکشی در دوران شیوع کووید-۱۹
۱۶	۱/۱۶	۲/۷۷	کاهش باورهای دینی و اعتقادی در بین مردم
۱۷	۱/۳۲	۲/۶۴	افزایش مصرف دخانیات و مواد روان‌گردان
۱۸	۱/۲۲	۲/۵۰	بروز تنش و اختلافات بیشتر خانوادگی به‌علت حضور بیشتر اعضا در خانه
-	۰/۰۲۷	۳/۳۱	اثرات فرهنگی کل

جدول ۱۴. اثرات اجتماعی کووید-۱۹

اولویت	انحراف معیار	میانگین	اثرات اجتماعی
۱	۰/۹۲	۴/۳۲	فشار کاری زیاد بر پرسنل بیمارستان‌ها و خانه‌های بهداشت
۲	۱/۰۹	۴/۰۱	گسترش و توسعه بازاریابی اینترنتی در قالب شبکه‌های اجتماعی (تلگرام، واتساپ) و وبسایت‌ها
۳	۱	۳/۹۵	گسترش و توسعه شبکه حمل‌ونقل مبنی بر فضای مجازی (اسنپ، تاکسیم، تپسی و...)
۴	۱/۱۹	۳/۹۰	کاهش کیفیت یادگیری مطالب درسی توسط دانش آموزان و دانشجویان به خاطر عدم امکان حضور فیزیکی در مدارس و دانشگاه‌ها
۵	۰/۹۸	۳/۸۹	حضور در گروه‌ها و کانال‌های مجازی در قالب شبکه‌های اجتماعی (واتساپ، تلگرام و اینستاگرام) و تبادلات اجتماعی در این بستر
۶	۱/۰۶	۳/۸۴	گسترش و توسعه مشاغل الکترونیکی (خدماتی بانکی و توزیع مواد غذایی از راه دور)
۷	۱/۱۱	۳/۸۱	کاهش تحرک و فعالیت‌های بدنی و در نتیجه افزایش وزن و چاقی
۸	۰/۹۲	۳/۷۶	افزایش رعایت پروتکل‌های بهداشتی در سطح جامعه
۹	۱/۰۸	۳/۷۵	کاهش ارتباطات اجتماعی با اقوام، دوستان و همسایگان
۱۰	۱/۰۲	۳/۷۲	کاهش استفاده از سیستم‌های حمل و نقل عمومی و استفاده بیشتر از وسایل حمل و نقل شخصی و در نتیجه افزایش ترافیک و آلودگی
۱۱	۱/۰۶	۳/۶	افزایش ناراضی‌تی‌ها و کاهش اعتماد عمومی به سازمان‌ها و ادارات دولتی
۱۲	۱/۱۷	۳/۶۶	کاهش حضور گردشگران داخلی و خارجی در اماکن گردشگری سیاحتی و زیارتی
۱۳	۱/۱۵	۳/۶۱	بروز بیماری‌های پوستی و مشکلات تنفسی به علت استفاده زیاد از الکل و شوینده‌ها و ماسک
۱۴	۱/۰۸	۳/۵۳	کاهش ابتلاء به بیماری‌های فصلی مثل آنفلوانزا به خاطر رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی
۱۵	۱/۲۴	۳/۵۱	کاهش حضور مردم در راهپیمایی‌ها با مناسبت‌های ملی و مذهبی
۱۶	۱/۱۴	۳/۴۹	رواج مراسم و سوگواری‌های آنلاین و تبادل پیام‌های تسلیت و تعزیت به صورت مجازی
۱۷	۱/۰۳	۳/۴۶	کاهش دسترسی بیماران به خدمات پزشکی به خاطر عدم امکان پذیرش در بیمارستان‌ها در زمان شیوع ویروس کووید-۱۹

اولویت	انحراف معیار	میثگین	اثرات اجتماعی
۱۸	۱/۰۲	۳/۴۴	کاهش مشارکت‌های اجتماعی و فعالیت در انجمن‌ها و گروه‌ها
۱۹	۱/۰۹	۲/۹۶	مهاجرت معکوس و بازگشت به موطن به خاطر تعدیل‌های نیروی کار و بیکاری
-	۰/۶۸	۳/۶۹	اثرات اجتماعی

جدول ۵. اثرات اقتصادی کووید-۱۹

اولویت	انحراف معیار	میثگین	اثرات اقتصادی
۱	۰/۸۲	۴/۴۵	افزایش قیمت کالاهای مصرفی خانوار مثل خوراک و پوشاک
۲	۰/۸۳	۴/۳۷	افزایش هزینه‌های اینترنت در سبد خانوار
۳	۰/۹۰	۴/۳۴	افزایش تورم در کالاهای ضروری مثل مسکن، خودرو
۴	۰/۹۱	۴/۲۹	افزایش شکاف طبقاتی در سطح جامعه
۵	۰/۹۹	۴/۲۶	کاهش درآمد خانوار و فشار اقتصادی به اقشار ضعیف و کم‌درآمد جامعه
۶	۰/۹۲	۴/۲۲	افزایش بیکاری در مشاغل خصوصی و قراردادی
۶	۰/۹۳	۴/۲۲	کمبود و گرانی داروهای مقابله با کووید-۱۹
۷	۰/۹۵	۴/۰۸	افزایش بیکاری و کاهش درآمد افراد فعال در حوزه حمل‌ونقل شهری و برون‌شهری
۷	۱/۰۴	۴/۰۸	کاهش مسافرت‌های داخلی و خارجی
۸	۱/۰۲	۴/۰۶	کاهش کمی و کیفی غذای مغذی و سالم در سبد مصرفی خانوار به علت گرانی و تورم
۹	۰/۹۳	۴/۰۱	اختلال در واردات نهاده‌های تولیدی بخش کشاورزی و صنعت به خاطر افزایش قیمت ارز و محدودیت‌های بین‌المللی کووید-۱۹ بی و در نتیجه گرانی تولیدات این بخش‌ها
۹	۰/۹۸	۴/۰۱	رکود و کاهش درآمد بازاریان و مشاغل خدماتی
۱۰	۰/۹۰	۴	اختلال در شبکه توزیع کالاهای مصرفی و رشد دلالی در این حوزه و در نتیجه افزایش قیمت‌ها

اولویت	انحراف معیار	میانگین	اثرات اقتصادی
۱۱	۰/۹۳	۳/۹۶	اختلال در واردات کالاهای ضروری و در نتیجه افزایش قیمت مصرف‌کننده در سطح بازار
۱۲	۰/۹۳	۳/۹۵	ایجاد محدودیت در صادرات کالاهای فسادپذیر و در نتیجه افزایش ضایعات و اتلاف آن
۱۲	۰/۹۸	۳/۹۵	افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل
۱۳	۱/۰۲	۳/۸۱	کاهش صادرات محصولات تولیدی کشور و در نتیجه کاهش درآمد ارزی کشور
۱۴	۱/۰۷	۳/۷۰	محدود شدن دسترسی به اعتبارات و تسهیلات بانکی
۱۵	۱/۰۹	۳/۶۹	عدم امکان بازپرداخت اقساط وام‌های دریافتی
-	۰/۷	۴/۰۷	اثرات اقتصادی

متعددی متکی بر صنعت گردشگری است، در دروه شیوع کووید-۱۹ آسیب‌های جدی به آن وارد شد. به عنوان مثال در سال ۱۳۹۸ (قبل از شیوع کرونا)، استان مازندران به عنوان یکی از مقاصد اصلی گردشگری در ایران با حدود ۱۰ میلیون گردشگر داخلی و خارجی همراه بود. با آغاز کرونا در سال ۱۳۹۹، این آمار به شدت کاهش یافت؛ بر اساس گزارش‌ها، در سال ۱۳۹۹، تعداد گردشگران به حدود ۲ میلیون نفر رسید، که نشان‌دهنده کاهش بیش از ۸۰ درصدی بود (سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، ۱۴۰۰).

همانطور که از جدول‌های ۳، ۴ و ۵ پیداست، میانگین اثرات اقتصادی همه‌گیری کووید-۱۹ بیشتر از سایر اثرات فرهنگی (۳/۳۱) و اجتماعی (۳/۶۹) می‌باشد که این امر احتمالاً به خاطر ملموس بودن این گونه اثرات در تجربیات روزمره خانواده‌های ایرانی و شدت بیشتر احساس این نوع اثرات باشد.

و پوشاک» ($\bar{x}=4/45, sd=0/12$)، «افزایش هزینه‌های اینترنت در سبد خانوار» ($\bar{x}=4/37, sd=0/13$)، «افزایش تورم در کالاهای ضروری مثل مسکن، خودرو» ($\bar{x}=4/34, sd=0/9$)، «افزایش شکاف طبقاتی در سطح جامعه» ($\bar{x}=4/29, sd=0/92$)، «کاهش درآمد خانوار و فشار اقتصادی به اقشار ضعیف و کم‌درآمد جامعه» ($\bar{x}=4/26, sd=0/99$)، «افزایش بیکاری در مشاغل خصوصی و قراردادی» ($\bar{x}=4/22, sd=0/92$)، «کمبود و گرانی داروهای مقابله با کووید-۱۹» ($\bar{x}=4/22, sd=0/93$)، «افزایش بیکاری و کاهش درآمد افراد فعال در حوزه حمل‌ونقل شهری و برون‌شهری» ($\bar{x}=4/08, sd=0/95$)، «کاهش مسافرت‌های داخلی و خارجی» ($\bar{x}=4/08, sd=1/04$)، «کاهش کمی و کیفی غذای مغذی و سالم در سبد مصرفی خانوار به علت گرانی و تورم» ($\bar{x}=4/06, sd=1/02$) به‌عنوان اثرات اقتصادی کووید-۱۹ بر جامعه در اولویت بالاتری قرار گرفتند.

با توجه به اینکه اقتصاد مازندران در مناطق

جدول ۶. مشکلات و موانع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹

اولویت	انحراف معیار	میانگین	مشکلات و موانع	
۱	۱	۳/۹۷	یأس و ناامیدی ناشی از اثرات هم‌افزایی تحریم و گرانی و بیماری کووید-۱۹	مشکلات و موانع فرهنگی
۲	۱/۰۵	۳/۴۷	عدم دانش و مهارت والدین در مدیریت استفاده کودکان و نوجوانان از فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام، واتساپ و...) و اینترنت	
۲	۱/۱۳	۳/۴۷	پایین بودن فرهنگ مشاوره گرفتن از متخصصان در خانواده‌ها	
۳	۱/۰۸	۳/۳۵	عدم وجود یا پایین بودن کیفیت اپلیکیشن‌های تخصصی گردشگری مجازی از امکان فرهنگی، مذهبی، هنری و...	
۴	۰/۹۴	۳/۳۰	پایین بودن سطح رعایت بهداشت عمومی در جامعه	
۵	۰/۹۲	۳/۲۷	پایین بودن آگاهی و مهارت والدین در برقراری ارتباط با همدیگر و فرزندان	
۶	۱/۰۳	۲/۹۹	عدم همیاری در کارهای خانه و تربیت فرزندان در خانواده‌های پدرسالار سنتی	
-	۰/۷۳	۳/۴۰	جمع	
۱	۱/۰۲	۴/۱۸	اعتماد پایین بین مردم و دولت به خاطر تجربیات گذشته و وعده و وعیده‌های اجرا نشده دولت مردان	مشکلات و موانع اجتماعی
۲	۱/۰۵	۴/۰۷	ضعف زیرساخت‌های اینترنت برای استفاده از فضای مجازی	
۳	۱/۱۳	۴/۰۳	ضعف زیرساختی و کیفیت پایین اپلیکیشن‌های داخلی (مثل سروش) جهت تعاملات اجتماعی در زمان شیوع بیماری کووید-۱۹	
۴	۱/۱۱	۴	ضعف اپلیکیشن‌های آموزش مجازی (مثل شاد) برای دانش‌آموزان و دانشجویان	
۵	۰/۹۳	۳/۷۹	عدم رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی (فاصله‌گذاری اجتماعی، ماسک، واکسن) توسط برخی از هم‌وطنان	
۶	۰/۹۷	۳/۷۲	بی‌اعتمادی عمومی نسبت به شبکه‌های اجتماعی (داخلی و خارجی) در مورد امنیت اطلاعات کاربران آنها	
۷	۰/۹۳	۳/۴۱	اعتقادات سنتی و عرفی مردم در زمینه حضور در مراسم عروسی و ختم اموات	
۸	۱/۰۳	۳/۳۴	ضعف اپلیکیشن‌های ارائه خدمات آنلاین بانکی	

اولویت	انحراف معیار	میانگین	مشکلات و موانع	
-	۰/۷۷	۳/۸۱	جمع	
۱	۰/۹۱	۴/۳۲	تورم و افزایش روزانه قیمت محصولات	مشکلات و موانع اقتصادی
۲	۱/۰۱	۴/۱۵	رواج دلالی و واسطه‌گری در بازار ارز، مسکن، خودرو، طلا، سکه	
۳	۱	۴/۰۲	ضعف اقتصادی عمومی خانوارها و نداشتن پس‌انداز	
۴	۱/۰۴	۳/۹۸	رکود اقتصادی و در نتیجه تعدیل نیرو و افزایش بیکاری قشر جوان و تحصیل کرده	
۵	۱/۰۲	۳/۹۵	دانش پایین افراد در زمینه سرمایه‌گذاری در زمینه‌های نوظهور مثل ارزهای دیجیتال و بورس	
۶	۱/۰۷	۳/۸۴	موانع اداری بانک‌ها بر سر راه گرفتن وام (مثل وثایق سنگین، ضامن‌های متعدد، بهره بالای بانکی، زمان بر بودن و...)	
۷	۱/۰۱	۳/۸۳	ضعف زیرساخت‌های فضای مجازی برای بازاریابی و خرید و فروش محصولات	
۸	۱/۲۸	۳/۸۲	میزان کم کمک‌های مالی دولت در زمان شیوع بیماری کووید-۱۹	
۹	۰/۹۵	۳/۳۸	دانش و مهارت پایین مدیریت اقتصادی سبد مصرفی خانوار	
-	۰/۷۹	۳/۹۱	جمع	

مشکلات و موانع سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹

مشکلات و موانع سازگاری مردم با شرایط کووید-۱۹ بی‌شک از نظر افراد مورد مطالعه در سه دسته فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مورد تحلیل قرار گرفتند، که نتایج آن در جدول (۶) قابل مشاهده است.

تحلیل موانع فرهنگی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ در جدول (۶) نشان داد که از نظر پاسخگویان پنج مانع فرهنگی شامل «یأس و ناامیدی

ناشی از اثرات هم‌افزایی تحریم و گرانی و بیماری کووید-۱۹» ($\bar{x}=3/97, sd=1$)، «پایین بودن فرهنگ مشاوره گرفتن از متخصصان در خانواده‌ها» ($\bar{x}=3/47, sd=1/13$)، «عدم وجود یا پایین بودن کیفیت اپلیکیشن‌های تخصصی گردشگری مجازی از امکان فرهنگی، مذهبی، هنری و...» ($\bar{x}=3/35, sd=1/08$)، «پایین بودن سطح رعایت بهداشت عمومی در جامعه» ($\bar{x}=3/30, sd=1/94$)، و «پایین بودن آگاهی و مهارت والدین در برقراری ارتباط با همدیگر و فرزندان» ($\bar{x}=3/27, sd=1/92$) به ترتیب بیشترین تأثیر را در عدم سازگاری مردم با شرایط بحرانی کووید-۱۹

داشته‌اند. در واقع، افرادی که در وضعیت کنونی دچار یأس و ناامیدی شده و کمتر اقدام به گرفتن مشاوره از متخصصان و روانشناسان کرده‌اند، کمتر توانسته‌اند خود را با شرایط نامطلوب اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در زمانی همه‌گیری کووید-۱۹ تطبیق و سازگار کنند. همچنین، آگاهی و مهارت کم والدین در مدیریت روابط در سطح خانواده و ضعف در زیرساخت‌ها و توسعه نرم‌افزارها و اپلیکیشن‌های تخصصی فرهنگی، هنری و مذهبی مانع تسهیل سازگاری خانواده‌ها با مسائل و مشکلات ناشی از پاندمی کووید-۱۹ شده‌اند.

راهکارهای مقابله با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹

تحلیل موانع اجتماعی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ نیز نشان داد که پنج عامل شامل «اعتماد پایین بین مردم و دولت به‌خاطر تجربیات گذشته و وعده و وعیدهای اجرا نشده دولتمردان»

بر مبنای نتایج جدول (۷)، از دیدگاه افراد مورد مطالعه از بین راهکارهای فرهنگی سازگاری با شرایط کووید-۱۹، چهار راهکار شامل «همبازی و همکاری و تقویت ارتباطات خانوادگی و ایجاد محیط صمیمی در خانواده» $(\bar{x}=3/66, sd=1/95)$ ، «تقویت ارتباط با خداوند متعال و افزایش کیفیت عبادات و راز و نیاز و گرفتن آرامش» $(\bar{x}=3/37, sd=1/15)$ ، «ایجاد محیط شاد و امیدوارانه در خانواده جهت کاهش یأس و ناامیدی و مقابله با افسردگی» $(\bar{x}=3/35, sd=1/98)$ و «نظارت بر استفاده کودکان و نوجوانان از شبکه‌های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام، واتساپ و...) و اینترنت» $(\bar{x}=3/10, sd=1/16)$ به ترتیب در اولویت قرار گرفتند. بنابراین، فرهنگ‌سازی در زمینه تقویت صمیمیت در بین اعضای خانواده، ایجاد محیط شاد مفرح در خانه، نظارت بر استفاده فرزندان از شبکه‌های اجتماعی

«ضعف زیرساختی و کیفیت پایین اپلیکیشن‌های داخلی جهت تعاملات اجتماعی در زمان شیوع بیماری کووید-۱۹» $(\bar{x}=4/18, sd=1/12)$ ، «ضعف زیرساخت‌های اینترنت برای استفاده از فضای مجازی» $(\bar{x}=4/17, sd=1/15)$ ، «ضعف زیرساختی و کیفیت پایین اپلیکیشن‌های داخلی جهت تعاملات اجتماعی در زمان شیوع بیماری کووید-۱۹» $(\bar{x}=4/13, sd=1/13)$ ، «ضعف اپلیکیشن‌های آموزش مجازی (مثل شاد) برای دانش‌آموزان و دانشجویان» $(\bar{x}=4, sd=1/11)$ ، «عدم رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی (فاصله‌گذاری اجتماعی، ماسک، واکسن) توسط برخی از هم‌وطنان» $(\bar{x}=3/79, sd=1/93)$ به ترتیب بیشترین تأثیرگذاری را بر عدم سازگاری مردم با شرایط کووید-۱۹ داشته‌اند.

تحلیل موانع اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ نیز نشان داد پنج عامل ذیل شامل «تورم و افزایش روزانه قیمت محصولات» $(\bar{x}=4/32, sd=1/91)$ ، «رواج دلالتی و واسطه‌گری در بازار ارز، مسکن، خودرو، طلا، سکه» $(\bar{x}=4/15, sd=1/11)$ ، «ضعف

تحلیل موانع اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ نیز نشان داد پنج عامل ذیل شامل «تورم و افزایش روزانه قیمت محصولات» $(\bar{x}=4/32, sd=1/91)$ ، «رواج دلالتی و واسطه‌گری در بازار ارز، مسکن، خودرو، طلا، سکه» $(\bar{x}=4/15, sd=1/11)$ ، «ضعف

جدول ۷. راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط همه گیری کووید-۱۹

اولویت	انحراف معیار	میانگین	راهکارهای مقابله با بحران کووید-۱۹	
۱	۰/۹۵	۳/۶۶	همبازی و همکاری و تقویت ارتباطات خانوادگی و ایجاد محیط صمیمی در خانواده	راهکارهای فرهنگی
۲	۱/۱۵	۳/۳۷	تقویت ارتباط با خداوند متعال و افزایش کیفیت عبادات و راز و نیاز و گرفتن آرامش	
۳	۰/۹۸	۳/۳۵	ایجاد محیط شاد و امیدوارانه در خانواده جهت کاهش یأس و ناامیدی و مقابله با افسردگی	
۴	۱/۱۶	۳/۱۰	نظارت بر استفاده کودکان و نوجوانان از شبکه های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام، واتساپ و...) و اینترنت	
۵	۱/۱۵	۲/۹۷	ورزش و نرمش در خانه	
۶	۱/۱۹	۲/۸۳	حضور در آیین ها و مراسم دینی آنلاین در بستر فضای مجازی	
۷	۱/۱۷	۲/۸۲	گرفتن مشاوره از مشاوران متخصص در زمینه مقابله با استرس و اضطراب ناشی از کووید-۱۹	
۸	۱/۲۰	۲/۶۰	گردشگری و بازدید مجازی از اماکن فرهنگی، هنری در قالب اپلیکیشن های مخصوص	
-	۰/۸۲	۳/۰۹	جمع	
۱	۱/۰۴	۳/۹۶	استفاده از آموزش های مجازی برای دانش آموزان و دانشجویان	راهکارهای اجتماعی
۲	۱	۳/۹۴	رعایت دستورالعمل های بهداشتی (فاصله گذاری اجتماعی، ماسک، واکسن) جهت ایمنی در مقابل بیماری کووید-۱۹ و کاهش شیوع آن در اجتماع	
۳	۱/۰۶	۳/۹۱	بهره گیری از اپلیکیشن های تخصصی (واتساپ، تلگرام و...) و تلفن برای ارتباط با اقوام، خویشاوندان و دوستان	
۴	۱/۰۹	۳/۷۰	بهره گیری از خدمات بانکی آنلاین از طریق اپلیکیشن های تخصصی	
۵	۱/۱۴	۳/۶۸	ارسال پیام های تبریک و تعزیت در بستر فضای مجازی و عدم حضور در مراسم جشن عروسی و ختم اموات	
۶	۱/۱۳	۳/۶۰	تشکیل گروه های خانوادگی و دوستانه در قالب اپلیکیشن های موبایل (واتساپ، تلگرام، سروش، ایتا و...) جهت تقویت تعاملات اجتماعی و حضور الکترونیکی در مراسم ها	
۷	۱/۱۹	۳/۳۹	بهره گیری از خدمات خرید آنلاین نیازهای خانوار از طریق اپلیکیشن های مخصوص	
۸	۱/۲۱	۳/۱۲	حضور با رعایت کامل دستورالعمل های بهداشتی در تجمعات و مراسم دینی و ملی	
-	۰/۷۹	۳/۶۵	جمع	

راهکارهای مقابله با بحران کووید-۱۹			
اولویت	انحراف معیار	میلنگین	
۱	۱/۰۶	۳/۵۵	حذف یا کاهش هزینه‌های غیر ضروری خانواده
۲	۱/۱۰	۳/۳۳	مدیریت اقتصادی سبد مصرفی خانوار از طریق جایگزینی کالاهای مصرفی مشابه با قیمت ارزان‌تر
۳	۱	۳/۳۱	کمک و انفاق به نیازمندان و مستمندان در زمان شیوع کووید-۱۹
۴	۱/۲۲	۲/۹۳	گرفتن وام‌های بانکی و کمک‌های مالی دولتی
۵	۱/۲۶	۲/۸۶	اشتغال در مشاغل جانبی جهت جبران هزینه‌های زندگی خانوار
۶	۱/۲۶	۲/۸۲	بهره‌گیری از ظرفیت فضای مجازی در بازاریابی و خرید و فروش محصولات مختلف
۷	۱/۲۵	۲/۷۳	تغییر شغل و یا راه‌اندازی مشاغل و کسب و کارهای خانوادگی
۸	۱/۲۶	۲/۶۳	کسب دانش و مهارت سرمایه‌گذاری در زمینه‌های نوظهور مثل ارزهای دیجیتال، بورس اوراق بهادار، فارکس و...
۹	۱/۲۴	۲/۵۵	سرمایه‌گذاری در خرید مسکن، خودرو، طلا و سکه...
۱۰	۱/۲۴	۲/۴۹	گرفتن قرض از خویشاوندان و دوستان
۱۱	۱/۳۸	۲/۴۲	مهاجرت
۱۱	۱/۲۶	۲/۴۲	سرمایه‌گذاری در خرید و فروش ارزهای دیجیتال و بورس
-	۰/۷۹	۲/۸۱	جمع

راهکارهای اقتصادی

آنلاین از طریق اپلیکیشن‌های تخصصی» می‌تواند بر سازگاری اجتماعی مردم با شرایط نامساعد دوران پاندمی کووید-۱۹ مؤثر باشد. بنابراین، توسعه زیرساخت‌های آموزش مجازی، فرهنگ‌سازی در زمینه رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی و بهره‌گیری از ظرفیت فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی در ارتباطات اجتماعی و دسترسی به خدمات مورد نیاز بایستی در دستور کار سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان کشور قرار گیرد. از نظر افراد مورد مطالعه، در بین راهبردهای ارائه شده برای سازگاری اقتصادی با شرایط بحرانی

می‌تواند زمینه‌ساز سازگاری فرهنگی افراد با شرایط بحرانی کووید-۱۹ را فراهم کند.

نتایج جدول (۷) همچنین نشان داد که «استفاده از آموزش‌های مجازی برای دانش‌آموزان و دانشجویان» ($\bar{x}=3/96, sd=1/04$)، «رعایت دستورالعمل‌های بهداشتی (فاصله‌گذاری اجتماعی، ماسک، واکسن) جهت ایمنی در مقابل بیماری کووید-۱۹ و کاهش شیوع آن در اجتماع» ($\bar{x}=3/94, sd=1$)، «بهره‌گیری از اپلیکیشن‌های تخصصی (واتساپ، تلگرام و...) و تلفن برای ارتباط با اقوام، خویشاوندان و دوستان» ($\bar{x}=3/91, sd=1/06$)، «بهره‌گیری از خدمات بانکی

جدول ۸. مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان دارای سابقه ابتلاء به کووید-۱۹ با سایرین در زمینه متغیرهای تحقیق

Pvalue	مقدار t	سابقه ابتلاء به بیماری کووید-۱۹ (میانگین)		متغیرها
		خیر	بله	
۰/۰۷	۱/۷۶	۳/۲۶	۳/۳۶	اثرات فرهنگی
۰/۳۹	۰/۸۴	۳/۱۱	۳/۱۴	اثرات اجتماعی
۰/۰۵۴	۱/۹۰	۳/۹۹	۴/۱۳	اثرات اقتصادی
۰/۰۰۱	۳/۳۷	۳/۲۶	۳/۵۱	موانع فرهنگی
۰/۰۰۰۱	۴/۷۳	۳/۶۰	۳/۹۷	موانع اجتماعی
۰/۰۰۰۱	۳/۶۹	۳/۷۳	۴/۰۴	موانع اقتصادی
۰/۳۲	-۰/۹۷	۳/۱۴	۳/۰۶	راهکارهای فرهنگی
۰/۰۸	-۱/۷۳	۳/۷۴	۳/۵۹	راهکارهای اجتماعی
۰/۴۵	-۰/۷۴	۲/۸۵	۲/۷۹	راهکارهای اقتصادی
۰/۴۱	۰/۸۱	۲/۵۰	۲/۵۶	استفاده از منابع اطلاعاتی
۰/۹۴	۰/۰۶	۲/۵۲	۲/۵۳	اعتماد به منابع اطلاعاتی

تنوع شغلی و درآمدی و توسعه زیرساخت‌های آنلاین بازاریابی می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در کاهش مسائل و مشکلات اقتصادی خانوارهای ایرانی داشته‌باشد.

مقایسه دیدگاه افراد با سابقه ابتلاء به کووید-۱۹ با سایرین

در جدول (۸) به بررسی دیدگاه افراد دارای سابقه بیماری کووید-۱۹ با سایرین در زمینه اثرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کووید-۱۹، موانع سازگاری و راهکارهای مورد استفاده پرداخته شده‌است. همانطور که در جدول (۸) مشاهده می‌شود، بر مبنای آزمون t درک پاسخگویان دارای سابقه بیماری کووید-۱۹ با سایرین از اثرات فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی کووید-۱۹ با هم

کووید-۱۹ در جامعه، راهکارهای «حذف یا کاهش هزینه‌های غیر ضروری خانواده» ($\bar{x}=3/55, sd=1/06$)، «مدیریت اقتصادی سبد مصرفی خانوار از طریق جایگزینی کالاهای مصرفی مشابه با قیمت ارزان‌تر» ($\bar{x}=2/33, sd=1/10$)، «کمک و انفاق به نیازمندان و مستمندان در زمان شیوع کووید-۱۹» ($\bar{x}=3/31, sd=1$)، «گرفتن وام‌های بانکی و کمک‌های مالی دولتی»، «اشتغال در مشاغل جانبی جهت جبران هزینه‌های زندگی خانوار» ($\bar{x}=2/86, sd=1/26$)، و «بهره‌گیری از ظرفیت فضای مجازی در بازاریابی و خرید و فروش محصولات مختلف» ($\bar{x}=2/82, sd=1/26$)، به ترتیب در اولویت قرار گرفتند. از این رو، آموزش افراد در زمینه مدیریت سبد خانوار و حذف هزینه‌های غیر ضرور، فرهنگ‌سازی در زمینه انفاق به نیازمندان، تسهیل دریافت اعتبارات بانکی، ایجاد

جدول ۹. مقایسه میانگین دیدگاه پاسخگویان ساکن شهر و روستا در زمینه متغیرهای تحقیق

Pvalue	مقدار t	ساکن		متغیرها
		روستا	شهر	
۰/۲۴	۱/۱۵	۳/۲۶	۳/۳۳	اثرات فرهنگی
۰/۳۸	-۰/۸۶	۳/۱۶	۳/۱۲	اثرات اجتماعی
۰/۶۶	۰/۷۶	۴/۰۴	۴/۰۸	اثرات اقتصادی
۰/۵۸	-۰/۵۴	۳/۴۴	۳/۳۹	موانع فرهنگی
۰/۱۷	۰/۳۳	۳/۷۲	۳/۸۵	موانع اجتماعی
۰/۰۴۹	۰/۷۲	۳/۷۷	۳/۹۶	موانع اقتصادی
۰/۲۸	۱/۰۸	۳/۰۰	۳/۱۲	راهکارهای فرهنگی
۰/۱۱	۱/۵۶	۳/۵۲	۳/۶۹	راهکارهای اجتماعی
۰/۳۷	۰/۸۸	۲/۷۶	۲/۸۴	راهکارهای اقتصادی
۰/۰۰۷	-۲/۷۳	۲/۶۸	۲/۴۸	استفاده از منابع اطلاعاتی
۰/۱۸	-۱/۳۳	۲/۶۰	۲/۵۰	اعتماد به منابع اطلاعاتی

افراد دارای سابقه ابتلاء به کووید-۱۹ با سایرین در میزان استفاده از راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط بحرانی کووید-۱۹ و میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در این زمینه اختلاف آماری معناداری نداشته‌اند.

مقایسه دیدگاه پاسخگویان ساکن شهر و روستا در زمینه بیماری کووید-۱۹

در جدول (۹) به مقایسه دیدگاه پاسخگویان ساکن شهر و روستا در زمینه اثرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کووید-۱۹، موانع سازگاری و راهکارهای مورد استفاده پرداخته شده‌است. همانطور که در جدول (۹) مشاهده می‌شود، بر مبنای آزمون t درک پاسخگویان ساکن شهر و روستا از اثرات فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی کووید-۱۹ با هم اختلاف

اختلاف معناداری ندارد؛ که بدین معناست که کلیه پاسخگویان فارغ از داشتن سابقه ابتلاء به بیماری کووید-۱۹، به اثرات مخرب فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کووید-۱۹ بر سطح جامعه اشاره داشته‌اند.

با این حال، درک پاسخگویان دارای سابقه ابتلاء به کووید-۱۹ با سایرین در زمینه موانع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط بحرانی کووید-۱۹ تفاوت آماری معناداری داشت. بدین معنا که افراد دارای سابقه ابتلاء به کووید-۱۹ موانع و مشکلات بیشتری در سازگاری با شرایط بحرانی در زمان شیوع کووید-۱۹ داشته‌اند که این نتیجه منطقی به نظر می‌رسد؛ زیرا این دسته از افراد به میزان بیشتری درگیر مسائل و مشکلات ناشی از این بیماری بوده‌اند.

همچنین، نتایج جدول (۸) حاکی از آن است که

و اقتصادی ($r=0/36$) همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

همچنین بین درک پاسخگویان از موانع فرهنگی اجتماعی ($r=0/58$)، و اقتصادی ($r=0/53$)، راهکارهای اجتماعی ($r=0/24$) و اقتصادی ($r=0/28$) همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، بین درک پاسخگویان از موانع اجتماعی با موانع اقتصادی ($r=0/77$)، راهکارهای اجتماعی ($r=0/25$) و اقتصادی ($r=0/24$) همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. بین درک پاسخگویان از موانع اقتصادی با راهکارهای فرهنگی ($r=0/18$)، اجتماعی ($r=0/41$) و اقتصادی ($r=0/33$) نیز همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

تحلیل همبستگی راهکارهای ارائه شده برای سازگاری با شرایط بحرانی کووید-۱۹ نیز نشان داد که بین درک پاسخگویان از راهکارهای فرهنگی با راهکارهای اجتماعی ($r=0/63$) و اقتصادی ($r=0/47$) همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، بین درک پاسخگویان از راهکارهای اجتماعی با راهکارهای و اقتصادی ($r=0/40$) همبستگی مثبت و معناداری وجود داشت.

بین میزان استفاده پاسخگویان از منابع اطلاعاتی در زمینه کووید-۱۹ با میزان اعتماد آنها با این منابع ($r=0/79$) و راهکارهای فرهنگی ($r=0/15$) ارائه شده از سوی آنها همبستگی مثبت و معنادار ولی با اثرات اجتماعی ($r=-0/11$) همبستگی منفی و معنادار وجود دارد.

بین میزان اعتماد پاسخگویان به منابع اطلاعاتی مورد استفاده در زمینه کووید-۱۹ با راهکارهای فرهنگی ($r=0/18$) و اجتماعی ($r=0/11$) ارائه شده از سوی آنها همبستگی مثبت و معنادار ولی با اثرات فرهنگی ($r=-0/11$) همبستگی منفی و معنادار وجود دارد.

معناداری ندارد که بدین معناست که کلیه پاسخگویان فارغ از محل سکونت، درک یکسانی از اثرات مخرب فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کووید-۱۹ بر سطح جامعه اشاره داشته‌اند. همچنین، مقایسه میزان مواجهه پاسخگویان ساکن شهر و روستا با موانع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط بحرانی کووید-۱۹ نشان داد افراد ساکن شهر با موانع اقتصادی بیشتری برای سازگاری با کووید-۱۹ مواجه بودند. در نهایت نتایج جدول (۹) حاکی از آن است که کلیه پاسخگویان به میزان مشابهی از راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط بحرانی کووید-۱۹ بهره برده‌اند. از نظر میزان استفاده از منابع اطلاعاتی تفاوت معنی‌داری بین پاسخگویان ساکن شهر و روستا وجود داشت و ساکنان روستا بیشتر از طریق منابع اطلاعاتی که عموماً شبکه‌های تلویزیونی و رادیویی داخلی بودند، پیگیر اخبار و اطلاعاتی بیماری کووید-۱۹ بوده‌اند.

تحلیل روابط بین متغیرهای تحقیق

نتایج جدول تحلیل همبستگی در جدول (۱۰) نشان می‌دهد که بین درک پاسخگویان از اثرات فرهنگی با اثرات اجتماعی ($r=0/53$)، اثرات اقتصادی ($r=0/62$)، موانع فرهنگی ($r=0/55$)، اجتماعی ($r=0/48$)، اقتصادی ($r=0/53$)، راهکارهای اجتماعی ($r=0/26$) و اقتصادی ($r=0/24$) همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

همچنین، بین درک پاسخگویان از اثرات اجتماعی با اثرات اقتصادی ($r=0/45$)، موانع فرهنگی ($r=0/49$)، اجتماعی ($r=0/45$)، و اقتصادی ($r=0/46$) همبستگی مثبت و معناداری وجود داشت. بین درک پاسخگویان از اثرات اقتصادی با موانع فرهنگی ($r=0/50$)، اجتماعی ($r=0/70$)، اقتصادی ($r=0/74$)، راهکارهای فرهنگی ($r=0/15$)، اجتماعی ($r=0/28$)

جدول ۱۰. ماتریس همبستگی متغیرهای تحقیق

سن	بعد خانوار	درآمد	IRU	IRT	CE	SE	EE	CSEE	CP	SP	EP	CSEP	CS	SS	ES	CSES
سن	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
بعد خانوار	-۱/۲۶**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
درآمد	۱/۱۴	-۱/۰۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IRU	-۱/۰۳	-۱/۰۵	-۱/۰۱	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IRT	-۱/۱۵*	-۱/۰۴	۰/۰۱	-۱/۱۱*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CE	۱/۰۸	-۱/۱*	-۱/۰۱	-۱/۰۸	-۱/۱۱*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
SE	۱/۰۶	-۱/۰۳	۱/۱۱	-۱/۱۱*	-۱/۰۸	۰/۵۳**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EE	۱/۲۰*	-۱/۰۶	۱/۰۷	۰	-۱/۰۹	۰/۴۵**	۰/۶۲**	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CSEE	۱/۱۴	-۱/۱۱*	۱/۰۷	-۱/۰۷	-۱/۱۲*	۰/۸۷**	۰/۷۱**	۰/۸۸**	-	-	-	-	-	-	-	-
CP	۱/۱۱	-۱/۰۳	۱/۰۸	۱/۰۳	-۱/۰۲	۰/۵۵**	۰/۴۹**	۰/۵۰**	۰/۶۰**	-	-	-	-	-	-	-
SP	۱/۰۵	-۱/۰۹	۱/۱	۰	-۱/۰۷	۰/۴۵**	۰/۷۰**	۰/۶۷**	۰/۵۸**	-	-	-	-	-	-	-
EP	۱/۱۱**	-۱/۰۸	۱/۱۲*	۰	-۱/۰۵	۰/۴۶**	۰/۷۴**	۰/۵۳**	۰/۸۷**	۰/۹۰**	-	-	-	-	-	-
CSEP	۱/۱۵	-۱/۰۸	۱/۱۴*	۱/۰۱	-۱/۰۶	۰/۵۴**	۰/۷۳**	۰/۷۵**	۰/۸۰**	۰/۸۹**	-	-	-	-	-	-
CS	۱/۰۶	۱/۰۲	-۱/۰۱	۱/۱۵*	-۱/۰۷	۰/۱۵**	۱/۰۹	۱/۱۵**	۱/۰۹	۱/۰۴	۱/۱۸**	۱/۱۲**	-	-	-	-
SS	-۱/۰۴	۱/۰۳	۱/۰۶	۱/۰۷	۱/۱*	۱/۲۶**	-۱/۰۴	۱/۲۸**	۱/۲۲**	۱/۲۵**	۱/۲۴**	۱/۳۳**	۱/۳۳**	۱/۳۳**	-	-
ES	۱/۰۹	۱/۰۲	۱/۱۴*	-۱/۰۲	-۱/۰۷	۱/۲۲**	۱/۰۵	۱/۲۶**	۱/۲۹**	۱/۲۸**	۱/۲۴**	۱/۳۳**	۱/۳۲**	۱/۴۰**	۱/۴۰**	-
CSES	۱/۰۸	۱/۰۳	۱/۱	۱/۰۹	۱/۱*	۱/۱۸**	-۱/۰۴	۱/۳۰**	۱/۲۰**	۱/۲۴**	۱/۲۱**	۱/۳۶**	۱/۳۱**	۱/۳۷**	۱/۳۷**	-

IRU= میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در زمینه کووید-۱۹
 IRT= میزان اعتماد به منابع اطلاعاتی در زمینه کووید-۱۹
 CE= درک اثرات فرهنگی مخرب کووید-۱۹
 SE= درک اثرات اجتماعی مخرب کووید-۱۹
 EE= درک اثرات اقتصادی مخرب کووید-۱۹
 CSEE= درک اثرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مخرب کووید-۱۹
 CP= موانع فرهنگی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹
 SP= موانع اجتماعی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹
 EP= موانع اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹
 CSEP= موانع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹
 CS= میزان به‌کارگیری راهکارهای فرهنگی مقابله با شرایط کووید-۱۹
 SS= میزان به‌کارگیری راهکارهای اجتماعی مقابله با شرایط کووید-۱۹
 ES= میزان به‌کارگیری راهکارهای اقتصادی مقابله با شرایط کووید-۱۹
 CSES= میزان به‌کارگیری راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مقابله با کووید-۱۹

پیش‌بینی میزان به‌کارگیری راهکارهای (فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی) سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹

برای بررسی توانایی متغیرهای مستقل تحقیق در پیش‌بینی میزان به‌کارگیری راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹، متغیرهای سن، درآمد، درک از اثرات فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی کووید-۱۹، میزان مواجهه با موانع فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی سازگاری با کووید-۱۹، و میزان اعتماد به منابع اطلاعاتی در زمینه بیماری کووید-۱۹ برای

تحلیل رگرسیون انتخاب شدند. برای این منظور از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد.

همانطور که در جدول (۱۱) نشان داده شده است، چهار متغیر درک اثرات فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی کووید-۱۹، میزان مواجهه با موانع فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی سازگاری با کووید-۱۹، میزان استفاده از منابع اطلاعاتی کووید-۱۹، و میزان اعتماد به منابع اطلاعاتی کووید-۱۹ وارد معادله رگرسیون شدند و توانستند در مجموع حدود ۶۶ درصد از تغییرات میزان به‌کارگیری راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ را پیش‌بینی کنند.

جدول ۱۱. رگرسیون چندگانه پیش‌بینی میزان به‌کارگیری راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط کووید-۱۹

متغیر	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین (R ²)	ضریب تعیین تعدیل شده	F	Sig.
-درک اثرات فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی کووید-۱۹-میزان مواجهه با موانع فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی سازگاری با کووید-۱۹، -میزان استفاده از منابع اطلاعاتی کووید-۱۹-میزان اعتماد به منابع اطلاعاتی کووید-۱۹	۰/۸۲	۰/۶۸	۰/۶۶	۳۰/۹۲	۰/۰۰۰۱

Y = میزان به‌کارگیری راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹
 X^۱ = میزان استفاده از منابع اطلاعاتی کووید-۱۹
 X^۲ = میزان مواجهه با موانع فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی
 X^۳ = درک اثرات فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی کووید-۱۹
 X^۴ = میزان اعتماد به منابع اطلاعاتی کووید-۱۹

در جدول (۱۲) مقادیر بتا (Beta) برای متغیرهای پیش‌بین وارد شده در معادله رگرسیون ذکر شده‌است. دو متغیر میزان استفاده از منابع اطلاعاتی کووید-۱۹ در زمینه بیماری کووید-۱۹ و میزان مواجهه با موانع فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی به ترتیب پتانسیل بیشتری برای پیش‌بینی متغیر وابسته داشتند. بنابراین، فرمول رگرسیون را می‌توان به‌شکل زیر نشان داد:

$$Y = -1.02 + 0.55 X_1 + 0.43 X_2 + 0.34 X_3 - 0.22 X_4$$

جدول ۱۲. مقادیر بتا برای متغیرهای پیش‌بین به‌کارگیری راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط کووید-۱۹

متغیر	B	Beta	سطح معنا داری (p)
مقدار ثابت	-۱/۰۲	-	۰/۰۱۱
درک اثرات فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی کووید-۱۹	۰/۵۲	۰/۳۴	۰/۰۰۳
میزان مواجهه با موانع فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی	۰/۴۴	۰/۴۳	۰/۰۰۰۱
میزان استفاده از منابع اطلاعاتی کووید-۱۹	۰/۷۰	۰/۵۵	۰/۰۰۰۱
میزان اعتماد به منابع اطلاعاتی کووید-۱۹	-۰/۲۷	-۰/۲۲	۰/۰۴۳

بحث و نتیجه گیری

استان مازندران از نخستین استان‌های کشور بود که تحت تأثیر شیوع کووید-۱۹ قرار گرفت و به خاطر تردد بالای مسافران در این استان همواره جزو استان‌های با تعداد بالای مبتلا به ویروس کووید-۱۹ در طول دوره شیوع این ویروس بود. این تحقیق در پی بررسی و واکاوی اثرات، مشکلات و راهکارهای فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ در میان جوامع شهری و روستایی استان مازندران بوده است و با پیش‌بینی میزان به‌کارگیری راهکارهای (فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی) سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ در پی ارائه راهکارهای مناسب برای کاهش بحران‌های اپیدمی در آینده به‌خصوص در استان‌های گردشگر پذیر می‌باشد. تحلیل داده‌های پژوهش حاضر حاکی از آن بود که نزدیک به نیمی از پاسخگویان سابقه ابتلاء به بیماری کووید-۱۹ داشته و نزدیک به دو سوم خانواده پاسخگویان به بیماری کووید-۱۹ مبتلا شده‌اند. بنابراین، افراد مورد مطالعه از دانش و صلاحیت کافی برای حضور در این تحقیق و پاسخ‌گویی با سؤالات برخوردار بودند.

تحلیل اثرات فرهنگی پاندمی کووید-۱۹ از دیدگاه پاسخگویان حاکی از آن بود که شیوع این بیماری، اثرات مخرب فرهنگی مختلفی همچون رواج استفاده از بازی‌های کامپیوتری در بین کودکان و نوجوانان، افزایش فشارهای روحی و روانی ناشی از شیوع کووید-۱۹، افزایش استرس ابتلا به بیماری کووید-۱۹ یا ترس از ابتلا و مرگ عزیزان بر اثر این بیماری، کاهش امید به آینده جوانان، افزایش مسئولیت‌های زنان در مراقبت و آموزش فرزندان، استفاده بیشتر از محتوای مخرب شبکه‌های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام)، تعطیلی اماکن فرهنگی و هنری،

افزایش مصرف مواد روان‌گردان و افزایش افسردگی و خودکشی، بر خانوارهای استان داشته است. البته لازم به ذکر است که شیوع بیماری کووید-۱۹ اثرات و فرصت‌های مثبت فرهنگی مثل تقویت روحیه همیاری اجتماعی و کمک به محرومین، صمیمیت بیشتر اعضای خانواده به‌خاطر فرصت تعامل بیشتر، تقویت ارتباط بین انسان‌ها و خداوند و استغاثه و دعا برای رفع بلا، کووید-۱۹ نیز به‌دنبال داشته است. از طرفی، توجه به فرهنگ آموزش مجازی برای آموزش در مدارس و دانشگاه‌ها بیشتر مورد توجه قرار گرفت. همگام با تحقیق رزاقی بور خانی و دیگران، (۱۴۰۱) و دی‌هاوان (۲۰۲۰) جهت دروس عملی و کارگاهی، بهره‌گیری از آزمایشگاه‌ها و تورها و بازدید عملی مجازی، بهره‌مندی از تجربه ضمنی اساتید موفق در بخش آموزش عملی و ارزیابی دانشجویان از مهم‌ترین راهکارهای بهبود آموزش مجازی در دوران کووید-۱۹ است. مطابق با تحقیق ماتزاولا^{۳۸} و دیگران، (۲۰۲۱) قطعاً فرایند یادگیری سیار مطابق با شرایط زندگی واقعی با افزایش دوره‌های آنلاین از طریق شبکه‌های اجتماعی برای بهبود تعامل انسانی در کلاس درس دیجیتال مورد توجه است. در نتیجه فرهنگ مشارکت‌پذیری و سرمایه فرهنگی و رشد و پرورش علایق فرهنگی افراد در دوان کووید-۱۹ حائز اهمیت است. مناردو^{۳۹} و دیگران (۲۰۲۳) و همگام با تحقیق زکر و دیگران (۲۰۲۱) همکاری و هماهنگی بین همه ذی‌نفعان و دست‌اندرکاران دولتی در کنار نقش مهم رهبران مذهبی و افراد مشهور از دیدگاه فرهنگ الگو پردازی نقش مهمی در کاهش آسیب‌پذیری کووید-۱۹ دارد.

واکاوی اثرات اجتماعی شیوع بیماری کووید-۱۹

38. Matzavela

39. Menardo

تحقیق محمدی، اسدپوریان و قائنی سابق، (۱۴۰۱) راهکارهای دولتی با ارائه بسته‌های حمایتی-اعتباری و آموزشی برای روستاییان از دیدگاه اقتصادی کمک قابل توجهی برای این جوامع می‌باشد.

تحلیل موانع فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ نیز نشان داد که یأس و ناامیدی ناشی از اثرات هم‌افزایی تحریم و گرانی و بیماری کووید-۱۹، پایین بودن فرهنگ مشاوره گرفتن از متخصصان در خانواده‌های ایرانی، کاهش اعتماد مردم به وعده‌های دولتمردان، ضعف زیرساخت‌های مجازی و اپلیکیشن‌های داخلی برای آموزش‌های مجازی، تورم و افزایش قیمت کالاهای مصرفی و ضروری خانوارهای ایرانی، رکود اقتصادی و افزایش بیکاری، از جمله محدودیت‌های سازگاری با این بیماری می‌باشد. عوامل روانشناختی مانند اضطراب، استرس، افسردگی و سایر پیامدهای کووید-۱۹ که بر سلامت روان در میان همه‌گیری تأثیر می‌گذارد (فیلینداسی^{۴۳} و دیگران، ۲۰۲۲: ۲۷۳). همگام با تحقیق وانگ^{۴۴} و دیگران، (۲۰۲۰) توجه به بعد روانشناختی موضوع کووید-۱۹ و بلایای طبیعی به‌عنوان یک راهکار اثربخش در کنار راهکارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حائز اهمیت است.

نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه پیش‌بینی میزان به‌کارگیری راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ نشان داد که میزان استفاده از منابع اطلاعاتی در زمینه کووید-۱۹، میزان مواجهه و درگیری با موانع فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی سازگاری با کووید-۱۹، میزان درک اثرات فرهنگی-اجتماعی-اقتصادی

نشان‌دهنده اهمیت بعد مشارکت و توانمندسازی است. به‌طوری‌که مطابق تحقیق مولیونو^{۴۰} و دیگران، (۲۰۲۳) شیوه‌های اجتماعی دهکده تاب‌آور کووید-۱۹ با اقدامات اجتماعی دهکده مقاوم کووید-۱۹ اندونزی در نهادی ساختار یافته از روستای تاب‌آور نهادینه شده‌است که با همکاری ذی‌نفعان مختلف جامعه همراه است. سازوکارهای اجتماعی خودساخته و پاسخ‌گو در مقابله با همه‌گیری کووید-۱۹ از اتحاد و همبستگی ساکنان هر منطقه جدایی‌ناپذیر است. که می‌تواند هر منطقه را به‌عنوان یک الگو و برند، متمایز و جهانی کند. همگام با تحقیق تنگ و لی (۲۰۲۲) حمایت عملی دولت‌های مرکزی و محلی و بهبود سیستم تأمین اجتماعی پیشنهاد شده‌است. مطابق با تحقیق عزیزی خالخیلی و دیگران (۱۴۰۲) و زکی^{۴۱} و خسانه^{۴۲}، (۲۰۲۲) توسعه تعاونی‌های روستایی و برنامه توانمندسازی افراد در دوران بحران با ایجاد تعاونی و سازمان‌های مردم‌نهاد و داوطلب در برنامه‌ریزی محلی و اجتماع‌محور برای کاهش اثرات منفی و افزایش تاب‌آوری و توانمندسازی روستاییان و جوامع شهری مورد توجه است.

نتایج تحلیل اثرات اقتصادی شیوع کووید-۱۹ در بین خانوارها نیز حاکی از آن بود که همه‌گیری کووید-۱۹ اثرات مخرب اقتصادی گوناگونی بر جامعه داشته است. همگام با تحقیق آبیلا و دیگران (۲۰۲۴)، عزیزی خالخیلی و دیگران (۱۴۰۲)، برت و دیگران (۲۰۲۰)، ارائه راهکارهای سازگاری با مخاطرات با رویکردهای نوآورانه در کسب‌وکارها و اهمیت نوآوری در کارآفرینی با حمایت دولت و بخش خصوصی و مردم‌نهاد مورد توجه است. مطابق

40. Mulyono

41. Zakiy

42. Khasanah

43. Filindassi

44. Wang

جمع‌آوری اطلاعات باشیم.

- یکی از تأثیرات منفی بحران‌های مثل کووید-۱۹ که به صورت همه‌گیری در جامعه اتفاق می‌افتد محدود شدن تعاملات حضوری و رو در رو است که این امر اهمیت وجود بسترهای لازم برای تعاملات در فضای مجازی و الکترونیک رو بیشتر نشان می‌دهد. یکی از مواردی که سازمان‌های متولی به خصوص وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات باید در دستور کار خود قرار دهند تا آمادگی لازم برای مواجهه با بحران‌های مشابه را داشته باشند توسعه زیرساخت‌های اینترنت پر سرعت در تمامی مناطق شهری و روستایی و تنظیم دستورالعمل‌های مناسب برای استفاده از ظرفیت‌های فضای مجازی با در نظر گرفتن تمهیدات فرهنگی مناسب است. وجود این زیرساخت‌ها به توسعه کسب و کارهای جدید هم می‌تواند کمک شایانی داشته باشد.

بر اساس نتایج تحقیق یکی از راهکارهایی که برای سازگاری با شرایط همه‌گیری کووید-۱۹ مورد تأکید بود استفاده از پلتفرم‌های مناسب برای تعاملات و کسب و کارهای اینترنتی بود. در این راستا همکاری و هماهنگی بین وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و وزارت صنعت، معدن و تجارت به منظور طراحی و ایجاد پلتفرم‌های بومی مناسب برای خرید و فروش اینترنتی که هم تولیدکنندگان و فروشندگان دسترسی راحت و مناسبی داشته باشند و هم خریداران با اعتماد و اطمینان و ضمانت‌های لازم خرید راحت و بی دغدغه‌ای داشته باشند لازم و ضروری است همچنین وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در بحث نظارت بر اجرا و استفاده درست و مناسب از پلتفرم‌ها باید ایفای نقش کند.

- برای ایجاد آمادگی لازم در خانواده‌ها برای مواجهه با بحران‌های احتمالی و همچنین سازگاری با

کووید-۱۹ و میزان اعتماد به منابع اطلاعاتی توانسته‌اند ۶۶ درصد از تغییرات در متغیر وابسته را پیش‌بینی نمایند. در این راستا، تبلیغ عمومی راهکارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی سازگاری با شرایط همه‌گیری از طریق منابع اطلاعاتی مورد استفاده و قابل اعتماد جامعه، گروه‌بندی جامعه از لحاظ میزان آسیب‌پذیری از اثرات مخرب فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کووید-۱۹ و در نهایت، حمایت مادی و روانشناختی از افرادی که بیشتر تحت تأثیر قرار گرفته‌اند، بایستی در دستور کار قرار گیرد.

پیشنهادها

با توجه به نتایج تحقیق و بحث و تحلیل انجام شده پیشنهادهای زیر برای سیاست‌گذاری مواجهه با بحران‌های مشابه در آینده ارائه می‌گردد:

- با توجه به اینکه بر اساس نتایج این تحقیق و تحقیقات مشابه یکی از مهمترین اثرات بحران کووید-۱۹ و بحران‌های مشابه تأثیر منفی آن روی وضعیت اشتغال و درآمد مردم است یکی از جنبه‌های که برای مقابله و سازگاری با بحران به خصوص در کوتاه مدت باید مورد توجه باشد جنبه‌های اقتصادی و اشتغال است. در این راستا یکی از مواردی که سازمان‌های متولی به خصوص وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان برنامه و بودجه کشور باید مدنظر داشته باشند خوشه‌بندی مشاغل بر اساس میزان آسیب‌پذیر بودن در مواجهه با بحران و میزان و نوع حمایت‌های مورد نیاز آنها و داشتن یک بانک اطلاعاتی دقیق و کارآمد برای برنامه‌ریزی درست و اجرای سریع و به‌موقع اقدامات حمایتی است. لازمه برنامه‌ریزی درست داشتن اطلاعات درست است و این اطلاعات باید پیش از وقوع بحران وجود داشته باشد نه اینکه بعد از وقوع بحران تازه به دنبال

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت‌نویسندگان

نویسندگان به یک اندازه در نگارش مقاله مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

بحران‌های پیش‌آمده، ارائه آموزش‌های مناسب به خانواده‌ها ضروری است. ارائه برنامه‌های مشاوره‌ای مناسب در زمینه مقابله با استرس و فشارهای روحی و روانی ناشی از بحران‌های مشابه از طریق صدا و سیما و یا در بستر شبکه‌های مجازی، همچنین برگزاری دوره‌های روانشناسی خانواده به صورت حضوری یا مجازی با موضوع تقویت ارتباطات فرزند-والد و مدیریت روانی خانواده در شرایط بحرانی با همکاری سازمان‌های مرتبط از جمله وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان صدا و سیما و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی می‌تواند به بهبود شرایط کمک نماید.

- همان گونه که نتایج این تحقیق و تحقیقات دیگر نشان داد همراه با هر بحرانی غیر از چالش‌ها و مشکلات یکسری از فرصت‌ها هم ممکن است ایجاد شود. از جمله اقداماتی که می‌تواند به خانواده‌ها برای سازگاری بهتر با بحران کمک کند شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه در مواجهه با بحران و معرفی آنها به جامعه و گروه‌های مرتبط و حمایت از رویکردهای نوآورانه در کسب‌وکارها و اهمیت نوآوری در کارآفرینی با حمایت سازمان‌های دولتی مرتبط مثل وزارت صنعت، معدن و تجارت، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، وزارت جهاد کشاورزی و سایر بخش‌های دولتی، خصوصی و مردم‌نهاد که با کسب و کار و اشتغال جامعه در ارتباط هستند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

تمامی اصول اخلاقی در پژوهش این مقاله رعایت شده‌اند.

منابع

منابع فارسی

عزیزی خالخیلی، طاهر. رزاقی بور خانی، فاطمه. یزدان‌پناه، مسعود. عظیم زاده، علی. محسنی کیاسری، مصطفی. (۱۴۰۲). تحلیل راهبردی کسب‌وکارهای روستایی وابسته به گردشگری در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، ۱۰ (۱۹)، ۵۴-۴۱.

عیسی‌زاده، وحید. ارگانی، میثم. قنبری، ابوالفضل و محمدی، حسین. (۱۴۰۰). مدل‌سازی پراکندگی زمانی و مکانی گسترش ویروس کووید-۱۹ (مطالعه موردی: استان‌های قم و مازندران). مدیریت مخاطرات محیطی، ۸ (۱)، ۹۸-۸۱. doi: 10.22059/jhsci.2021.321919.642

کمالی دهکردی، پروانه. عبدالهی، فرشته. و غبیشاوی، عبدالخالق (۱۳۹۹). کووید-۱۹، قیمت نفت و عدم قطعیت سیاست‌گذاری در ایران. اقتصاد با ثبات و توسعه پایدار، ۱ (۱)، ۱۳۰-۱۰۷.

DOI: 10.22111/SEDJ.2021.37415.1110

مسائلی، ارشک. رضایی، ناصر. درفشی، خه بات. و با سخا، مهدی. (۱۴۰۰). اثرات همه‌گیری کووید-۱۹ بر اشتغال نیروی کار در صنایع مرتبط با گردشگری ایران. مطالعات مدیریت گردشگری (مطالعات جهانگردی)، ۱۶ (۵۶)، ۲۷۹-۳۰۸. [لینک]

ملکیان، منصوره (۱۳۹۹). فرصت‌ها و تهدیدهای ویروس کووید-۱۹ برای محیط‌زیست، رهیافت، ۳۰ (۷۹)، ۶۳-۷۶. [لینک]

منتی، حسین. (۱۳۹۹). بررسی اثرات ویروس کووید-۱۹ کووید-۱۹ بر اقتصاد جهانی. ارزیابی تأثیرات اجتماعی، ۱۱ (ویژه نامه پیامدهای شیوع ویروس کووید-۱۹ - کووید-۱۹)، ۱۶۳-۱۸۱. [لینک]

نیک‌رفتار، طیبه (۱۴۰۰). گفتمان موجود در مورد راهکارهای دولت برای تقویت مزیت رقابتی کسب و کارها در دوران کووید-۱۹. فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۱۱ (۳۹)، ۱۰۸-۹۴.

واعظی، رضا. میرزائی، اشرف، و پورامینی، زهرا. (۱۴۰۰). بحران کووید-۱۹: ایران در آینه آزمون: رویکردی تطبیقی. علوم مدیریت ایران، ۱۶ (۶۲)، ۱۱۷-۱۴۶. [لینک]

محمدی، یاسر. اسدپوریان، زینب. قائنی سابق، حامد. (۱۴۰۱). تحلیل اثرات شیوع کووید-۱۹ بر وضعیت اقتصاد روستایی شهرستان نهبندان در استان خراسان جنوبی. روستا و توسعه، ۲۵ (۲)، ۱۷۰-۱۵۱.

doi: 10.30490/rvt.2022.127858

اسکندریان، غلامرضا. (۱۳۹۹). ارزیابی پیامدهای ویروس کووید-۱۹ بر سبک‌زندگی (با تأکید بر الگوی مصرف فرهنگی). فصلنامه ارزیابی تأثیرات اجتماعی، شماره ۲ ویژه نامه پیامدهای شیوع ویروس کووید-۱۹. ۸۵-۶۵.

اکبری، یونس، و حاتمی، علی. (۱۴۰۰). کووید-۱۹ و افزایش درگیری و تعارض در خانواده. جامعه، فرهنگ، رسانه، ۱۰ (۴۰)، ۲۲۵-۲۱۱.

امینی هرندی، افروز، و عسگرپور، رسول. (۱۳۹۹). کاربرد باخت استراتژیک در بحران کووید-۱۹. فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۱۰ (۳۵)، ۳۶۲-۳۷۸.

بذرافشان، آمنه. (۱۴۰۱). بررسی افشای آثار مالی کووید-۱۹ و عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله دانشگاه علوم پزشکی تربت‌حیدریه، ۱۰ (۲)، ۷۴-۸۳. [لینک]

تاج‌بخش، غلامرضا. (۱۳۹۹). واکاوی سبک نوین زندگی عصر پسا کووید-۱۹. مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی (مطالعات راهبردی جهانی شدن)، ۱۰ (۳۵)، ۳۴۰-۳۶۰. [لینک]

دادورخانی، فضیله و موسوی، سمیه سادات. (۱۴۰۱). تحلیل پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ بر اقتصاد روستایی. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۴ (۱)، ۴۱۳-۳۹۱. doi:10.22059/jhgr.2022.336178.1008431

رزاقی، بور خانی، فاطمه. عزیزی خالخیلی، طاهر. میرترابی، مهدیه السادات. (۱۴۰۱). تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای آموزش مجازی در دوران پاندمی کووید-۱۹ (مورد مطالعه: دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری). تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۵۳ (۳)، ۸۲۳-۸۰۵.

doi: 10.22059/ijaedr.2022.337186.669123

سالنامه آماری استان مازندران (۱۴۰۰). فصل سوم جمعیت. انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان مازندران. قابل دسترس در:

<https://mazandaran.mporg.ir>

References

- Abilda, S., Kaliyeva, A., Ilyashova, G., Yerezhopova, A. (2024). Corporate strategies in agricultural enterprises: Adaptation and development in the COVID-crisis environment. *Heliyon* (10) 2, 1-14.
- Ahmady, S., Shahbazi, S., Heidari, M. (2020). "Transition to Virtual Learning During the Coronavirus Disease-2019 Crisis in Iran: Opportunity or Challenge?" *Disaster Med Public Health Prep*, 14 (3), DOI: 10.1017/dmp.2020.142.
- Boughton, D., Goeb, J., Lambrecht, I., Mather, D., and Headey, D.D. (2020). "Strengthening Smallholder Agriculture is Essential to Defend Food and Nutrition Security and Rural Livelihoods in Myanmar Against the COVID-19 Threat: Elements for a Proactive Response". *The International Food Policy Research Institute*, 2.
- Brett G. Toresdahl, MD. Irfan M. Asif, MD. (2020). "Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Considerations for the Competitive Athlete." *Sport health*. 12 (3). 10-15.
- Chahrour, M., Assi, S., Bejjani, M., Nasrallah, A. A., Salhab, H., Fares, M., & Khachfe, H. H. (2020). "A Bibliometric Analysis of COVID-19 Research Activity: A Call for Increased Output." *Cureus*, 12(3).
- Dhawan, S. (2020). "Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis." *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1):5-22. <https://doi.org/10.1177/0047239520934018>.
- Doan, T., Aquino, R., & Qi, H. (2023). Homestay businesses' strategies for adapting to and recovering from the COVID-19 pandemic: A study in Vietnam. *Tourism and Hospitality Research*, 23(2), 213-225. <https://doi.org/10.1177/14673584221103185>
- Erman, A., and Medeiros, M. (2021). Exploring the Effect of Collective Cultural Attributes on COVID-19-Related Public Health Outcomes. *Front. Psychol.* 12:627669. doi: 10.3389/fpsyg.2021.627669.
- FAO. (2020a). "Social Protection and COVID-19 Response in Rural Areas. Rome." <https://doi.org/10.4060/ca8561en>
- FAO. (2020b). "COVID-19 and the Risk to Food Supply Chains: How to Respond? Rome." <https://doi.org/10.4060/ca8388en>.
- Gandasari, D., & Dwidienawati, D. (2020). "Content Analysis of Social and Economic Issues in Indonesia During the COVID-19 Pandemic."
- Hartley, D. (2004). "Rural Health Disparities, Population Health, and Rural Culture." *American Journal of Public Health*, 94(10), 1675-1678.
- Hoque, Md. S., Bygvraa, D. A., Pike, K., Hasan, Md. M., Rahman, M. A., Akter, Sh., Mitchell, D., & Holliday, E. (2021). "Knowledge, Practice, and Economic Impacts of COVID-19 on Small-Scale Coastal Fishing Communities in Bangladesh: Policy Recommendations for Improved Livelihoods," <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2021.104647>.
- Hosseinzadeh, P., Zareipour, M., Baljani, E., Moradali, MR. (2022). Social Consequences of the COVID-19 Pandemic. A Systematic Review. *Invest Educ Enferm.* 40(1):e10. doi: 10.17533/udea.iee.v40n1e10. PMID: 35485623; PMCID: PMC9052715.
- Hou C, Chen J, Zhou Y, Hua L, Yuan J, He S, (2020). "The Effectiveness of Quarantine

- of Wuhan City Against the Corona Virus Disease 2019 (COVID-19): A Well-Mixed SEIR Model Analysis.” *Journal of Medical Virology*. 2020;92(7):841-8. Available from: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/jmv.25827>.
- Hu, R. (2020). “COVID-19 , Smart Work, and Collaborative Space: A Crisissopportunity Perspective.” *Journal of Urban Management*, 9, 276–280.
- IFAD. (2020). “Small-Scale Farmers Can Help Build Resilient Food Systems in a Post-COVID-19 world.” Available on the <https://www.ifad.org/en/web/latest/blog/asset/41903536>. 20/9/2020.
- ILO. (2020). “Sectoral Brief: COVID-19 and the Impact on Agriculture and Food Security.” Available at https://www.ilo.org/sector/Resources/publications/WCMS_742023/lang--en/index.htm.
- Jie He, Yan Mao & Morrison, Alastair & Coca-Stefaniak, J. Andres, (2020), “Effects of Ttourism CSR on Employee Psychological Capital in the COVID-19 Crisis: From the Perspective of Conservation of Resources Theory, Current Issues in Tourism.”
- Kickbusch I, Leung GM, Bhutta ZA, Matsoso MP, Ihekweazu C, Abbasi K. (2020). “COVID-19 : How a Virus is Turning the World Upside Down.” *BMJ*. 2020. 3;369: m1336.doi: 10.1136/bmj.m1336.
- Malazizi, N., & Birsal, H. (2020). “Post Corona World: Tourism Movements in the Context of Global Health Safety.” *Electronic Turkish Studies*, 15(3).
- Matzavela, V., Alepis, E. (2021). M-learning in the COVID-19 era: physical vs digital class. *Educ Inf Technol* 26, 7183–7203. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10572-6>.
- Menardo, E., Viola, M., Bacherini, A., Cubelli, R., Balboni, G. (2023). The Effects of the COVID-19 -induced Lockdown on the Social Capital and Cultural Capital in Italy. *Soc Indic Res* 168, 585–606. <https://doi.org/10.1007/s11205-023-03140-7>.
- Mhlanga, D., and Ndhlovu, E. (2020). “Socio-Economic Implications of the COVID-19 Pandemic on Smallholder Livelihoods in Zimbabwe.” Preprints, 2020040219.
- Mishra, NT P., Das, S. S., Yadav, S., Khan, W., Afzal, M., Alarifi, A., kenawy, E., Ansari, M. T., Hasnain, Md S., Nayak, A. K. (2020). “Global Impacts of Pre- and post-COVID-19 Pandemic: Focus on Socio-Economic Consequences.” *Sensors International*, <https://doi.org/10.1016/j.sintl.2020.100042>.
- Mphande, F.A. (2016). “Infectious Diseases and Rural livelihood in Developing Countries.” Singapore: Springer.
- Mulyono, Jj., Suhartini, E., Arifiyanti, L., Wijaya Baratha, L., Satriya Hutama, P. (2023). Social Practices of COVID-19 Resilient Village in Mitigating the COVID-19 Pandemic Disaster in Jember, Indonesia. *international Journal of Current Science Research and Review*, 6(9) 6416-6422.
- Nepal, S.K. (2020) “Adventure travel and Tourism After COVID-19 – Business as Usual or Opportunity to Reset? ” *Tourism Geographies*, 22:3, 646-650,
- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). (2020). Policy implications of Coronavirus crisis for rural development. 22pp.16 June 2020.
- Poudel, S, A., Meng, S., Wu, Y., Mao, Y., Ye, R., Wang, Q., Sun, C., Sylvia, S., Rozelle, S., Raat, H., and Zhou, H. (2020). “A literature Review of 2019 Novel

- Coronavirus During the Early Outbreak Period: Epidemiology, Causes, Clinical Manifestation and Diagnosis, Prevention and Control.” Creative Commons, 1-10.
- Qadri, S., Chen, S., Qadri, S.U., Bukhari, W.N. (2023). Cultural Challenges in the Implementation of COVID-19 Public Health Measures. In: Yang, Z. (eds) Environmental Science and Technology: Sustainable Development. ICEST 2022. Environmental Science and Engineering. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-27431-2_13
- Sheahan, T.P., Sims, A.C., and Leist, S.R. (2020). “Comparative Therapeutic Efficacy of Remdesivir and Combination Lopinavir, Ritonavir, and Interferon Beta Against MERS-CoV.” Nature Communications, 11(1), 2-22.
- Spina, S., Marrazzo, F., Migliari, M., Stucchi, R., Sforza, A., & Fumagalli, R. (2020). “The Response of Milan’s Emergency Medical System to the COVID-19 Outbreak in Italy.” The Lancet, 395(10227), 49-50.
- Tang, S., Li, X. (2021). Responding to the pandemic as a family unit: social impacts of COVID-19 on rural migrants in China and their coping strategies. *Humanit Soc Sci Commun* 8, 8 <https://doi.org/10.1057/s41599-020-00686-6>.
- Timpka, T. (2020). “Sport in the Tracks and Fields of the Corona Virus: Critical Issues During the Exit From Lockdown.” *Journal of science and medicine in sport*, 23(7), 634.
- WHO? “Coronavirus disease (COVID-19) pandemic.” (2020). Accessed: March 20, 2020: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>.
- Xiang, Y. T., Yang, Y., Li, W., Zhang, L., Zhang, Q., Cheung, T., & Ng, C. H. (2020). “Timely Mental Health Care for the 2019 Novel Coronavirus Outbreak is Urgently Needed.” *The Lancet Psychiatry*, 7(3), 228-229.
- Zakar, R., Yousaf, F., Zakar, M.Z. and Fischer, F. (2021). Sociocultural Challenges in the Implementation of COVID-19 Public Health Measures: Results From a Qualitative Study in Punjab, Pakistan. *Front. Public Health* 9:703825. doi: 10.3389/fpubh.2021.703825
- Zakiy, M., & Khasanah, M. (2022). Empowerment of Village Cooperative Enterprises For Economic Resilience During The Covid 19. *Jurnal Pemberdayaan Masyarakat Madani (JPMM)*, 6(2), 214-229. <https://doi.org/10.21009/JPMM.006.2.02>.
- Wang, Y., Zhao, X., Feng, Q., Liu, L., Yao., Shi, J. (2020). Psychological assistance during the coronavirus disease 2019 outbreak in China. *Journal of Health Psychology*. 25(6):733-737. doi:10.1177/1359105320919177.
- Filindassi V, Pedrini C, Sabadini C, Duradoni M, Guazzini A. (2022). Impact of COVID-19 First Wave on Psychological and Psychosocial Dimensions: A Systematic Review. *COVID*, 2(3):273-340. <https://doi.org/10.3390/covid2030022>.